

KIBRIS TÜRK CEMAAT MECLİSİ

KÖY RAPORLARI

1962

KIBRIS TÜRK CEMAAT MECLİSİ
BASIN İRTİBAT BÜROSU TARAFINDAN YAYINLANMIŞTIR.

K Ö Y R A P O R L A R I

Türk Cemaat Meclisi İcra Heyeti Üyeleri ile Başkanı; köylerimizle köylülerimizin çeşitli meselelerini yerinde inceletip, sıhhatli bir rapor halinde Başkanlığa, dolayısı ile ilgili makamlara sunulması için, gelen isteklere göre köylere; Kooperatif Müfettişleri, Evkaf Memurları, İnşaat Servisi Mühendisleri, Teknisyenleri, Ziraatçılar ile Meclis memurları göndermiye yükümlü kalmıştır.

İcra Heyeti Başkanı Rauf Raif Denктаş ayrıca, bu amaçla gidilen köyler hakkında, bir de genel bilgi ihtiva eden "Köy Raporları" hazırlanmasını istemişti. Gelen raporlar hem İcra Heyeti Üyelerince hem de Başkanlıkca beğenilmiş, sonra da bunların bir araya toplanması istenmişti.

"Köy Raporları", köylerde kalınan iki üç saatlik kısa süreler içinde, ayak üstü fakat, yerinde yapılan inceleme sonunda ortaya gelmiş, köylerimize değgin bir bilgi demetidir.

"Köy Raporları 1961" demetinde, irili ufaklı 30 köyümüz, yüzü bir şekilde incelenmişti. Bu kez de demette, 17 köyümüz yer almaktadır.

1802

KIBRIS TÜRK CEMAAT MECLİSİ

B KIBRIS TÜRK MİLLİ
M KUTUPHANESİ
Demirbaş No 84884

KÜY RAPORLARI
1962

Yazan
KUTLU ADALI

Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi
Basın İrtibat Bürosu Yayınları: 2

KÖY RAPORLARI HAKKINDA

İngiliz idaresinden bu yana Türk köylerinin durumu ne olmuştur? Dün ne idik, bugün neyiz? Bu suallerin cevabını vermek biraz güç. Bunca zamandır Kıbrısta doğduk, büyüdüğümüzü yaşadık ve bir dava güttük, fakat kendi kendimizin tam bir tablosunu çizmedik. Ne olduğumuzu bilmeden, ne olabileceğimizi kestirmek güç; mevzii tesbit etmeden kendimize cihet tayin edemeyiz. İşte bu düşüncelerledir ki, Cemaat Meclisinde ilk köy şikâyetlerini tetkik için bir köye giden ve bize mufassal bir rapor hazırlayan Kutlu Adalı'ya rica ettik. Gittiği her köy hakkında bize mufassal raporlar hazırlamasını söyledik. Bugün elinize aldığınız rapor işte bu tetkik seyahatlarının bir neticesidir. Bize, İcra Heyeti olarak, herhangi bir köyün derdini incelerken köy hakkında esaslı bilgi sağlamakta olan bu raporların "Kıbrıs Türkünün durumu nedir?" suali ile kendini yoran herkese de faydeli olabileceğine inanıyoruz. Kutlu Adalı'nın kendini şevkle verdiği bu iş herhalde onun emeğini ve görüş kabiliyetini değerlendirebilecek kıymettedir. İcra Heyeti kendisine mesaisi için teşekkür eder.

TÜRK CEMAAT MECLİSİ BAŞKANI
RAUF R. DENKTAŞ

AK DENİZ

B. BAĞ
Be. BEŞPARMAK Dağları
G. GİRNE
K. KARLI Dağ (Trodos)
M. MAGUSA
L. LEFKOŞA
La. LARNAKA
Le. LEFKE
Li. LİMASOL
P. POLİ

Andrea Burnu

Kormacit Burnu

Mağusa Kör.

Poyraz Burnu

Lârnaka Kör.

Çite Burnu

Ağrotur Kör.

Yalova Kör.

Zevgari Burnu

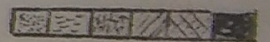
Gata Burnu

1. Kanlı Dere
2. Yalya Deresi (Çakırlı)
3. Akaça Deresi
4. Peristerona Deresi
5. Pirgo Deresi
6. Çakırlı Dere (Stavros)
7. Ezusa Deresi
8. Kuru Dere (Kseros Bodamos)
9. Diyarizo Deresi
10. Zuri Deresi
11. Garilli Deresi
12. Vermasoya Deresi
13. Pendoşimo Deresi
14. Tuz Gölü (Lârnaka)
15. Tuz Gölü (Ağrotur)
16. Lefke Deresi.
17. Kapotami Deresi

İlgeler :

Dereler :

Yükseklikler:

B. BAF
G. GİRNE
M. MAGUSA
L. LEFKOŞA
La. LARNAKA
Le. LEFKİE
Li. LİMASOL
P. POLİ

AK DENİZ

Andrea Burnu

Kormacit Burnu

Omorfo Kör.

Altıncık Fö. r.

Arnavut Burnu

Mağusa Kör.

Poyraz
Burnu

La. Larnaka Kör.

Çite Burnu

Li.

Yalova Kör.

Ağrotur Kör.

Zevgari Burnu

Gata Burnu

1. Dağyolu
2. Zeytinlik
3. Yeşilirmak
4. Kurutepe
5. Mansur
6. Erenköy
7. Gündoğdu
8. Fasli
9. Akarsu
10. Görmeli
11. Soğucak
12. Yuvalı
13. Boğaziçi
14. Maroni
15. Uçşehitler
16. Esentepe
17. Kuruova

İlçeler, köyler: ○ ●

Yollar: —

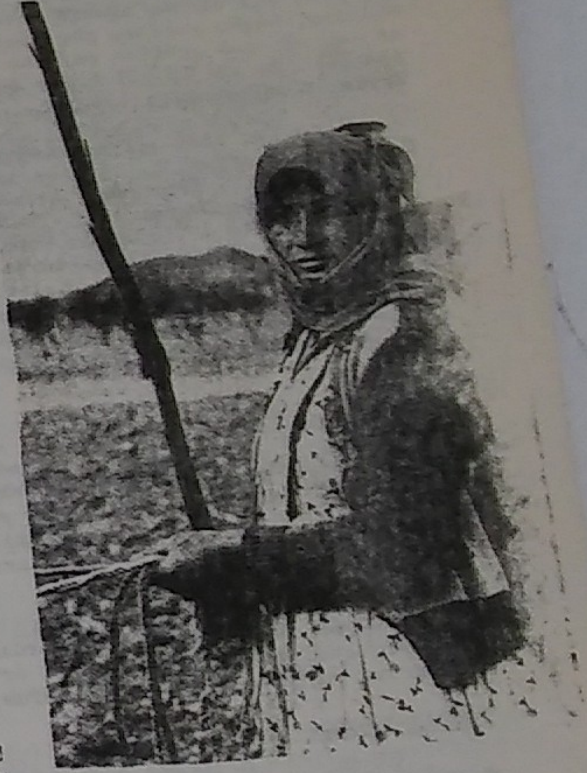
İlçe sınırları: - - -

***** L E F K O Ş A *****

Dağyolu
Mansur
Erenköy
Yeşilırmak
Kurutepe
Zeytinlik

KUYUN ADI-TARİHÇESİ

Dağyolu, Beşparmak eteklerinin bittiği arazi üzerinde, dört tepe arasındaki düzlükte kurulmuş eski bir köydür. Köylü kuzeydeki tepeye Aktaşlar, doğudaki tepeye Karabelen, güneydeki tepeye Karatepe, batıdakine de Uykucubelen denmektedir. Kuru bir görünümü olan bu yere Türkler, 1571 yılından hemen sonra, Türkiyeden gelerek yerleşmişlerdir. Toroslarda göçebe hayatı yaşamakta olan bu Türkler, Kıbrıs'a iki ayle olarak göçetmişler, Beşparmak eteklerindeki Akpınar, Kısarak suyu, Turunçlu su, Tekne suyu ile Beşbalık sularının kaynakları yanına çadırlar kurarak, çobanlık yapmaya başlamışlardır. Bir süre sonra bu ayleden biri, hristiyanların yaşamakta olduğu Ay. Fodu (kutsal ılgık) köyüne inerek yerleşmiş, ötekisi de pınarların olduğu yere evler yaparak Göçeri (Bilelle) köyünü ortaya getirmişlerdir. Türklerin Ay. Fodu'ya inerek orada çoğalmaya başlamaları üzerine, Hristiyanlar önce Bileşi'ye çekilmiye yükümlü kalmışlar, daha sonra da Beşparmakları aşarak, Beşparmakların kuzey eteklerinde, bugünkü Karava köyünü kurmuşlardır. -Bugün Bileşidenen yerde kimse yaşamamaktadır. Karavaya göçen hristiyan köylüler, sonradan Türklerin yanında işlemeye başlamışlar, zamanla gene evler yaparak, Fota'ya yerleşmiye çalışmışlar ama, Türkler bunun farkına vararak hepsini köyden kovmuşlardır! -Ayırmola Türkleri bu şekilde davranmadığı için, köy şimdi Rumların üstünlüğü altındadır.-

Göçer doğmadan önce kalkan, güneş batana değin uğraşıp didinen Kıbrıslı bir Türk köylü kadını.

Köyün yarım mil batısında bir yıkıntı vardır. Köylü bu yıkıntıya Viran Köy demektedir. Burada birçok çanak, çömlek parçaları ile altın süs eşyaları bulunduğu söylenmektedir. Köylüler sık sık bu yerde, altın bulmak umudu ile kazılar yapmaktadır.

Köyün kuzeyinde, kireçli bir arazi üzerinde, eski yerli halk tarafından kazılmış olduğu sanılan şıkurlarla hendekler vardır.

Köyün şimdiki yerinde, Lüzinyanlardan kalma olduğu sanılan Ay. Fodu kilisesinin salt yeri kalmıştır. Köy Fota adını bu kiliseden almıştır. Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu köye sonradan Dağyolu adını koymuştur.

Köyün içinde iki mezar bulunmaktadır. Köylü bunlara Şehida demektedir. Bu Şehitler Osmanlı eri imiş. 1571'de Osmanlılar köye girdiği sırada bu iki er, hristiyanlar tarafından şehit edilmiş. Köylü bu şehitlere kutsal gözle bakmakta, mezarlarına her gece mum dikip, adakta bulunmaktadır.

Ovalarına, tepelerine, pınarlarına öz Türkçe adlar vermiş olan Türkler - Bir çok Türk Köylerinde de bu böyledir. (*) Yaşayışları halâ, Türkiye'deki geleneklerini burada yaşatmaktadırlar. Yaşayışları Göçebelikle ağılık özellikleri vardır. Çobanlar ilk bahar ile kış'a doğru Beşparmak dağlarına göç etmekte, yazın köye dönmektedirler. Köy yüzlerce yıl birkaç ağanın baskısı altında yaşamış, bu yüzden birçok ayleler, başka yerlere göç etmeye yükümlü kalmıştır. Köyde yaşamış en son ağa çok sevilen sayılan Hacı Ali ağanın oğlu olan, Hacı Ahmet Ağa'dır. Bu ağa 15 yıl kadar önce ölmüştür. Çocukları, torunları bugün köyün en sayılı kişileridir.

Köyde, 1804 yılında doğmuş 1944 yılında 140 yaşında iken ölmüş Horoz Ali adındaki bir yarığının kahramanlıkları dilden dile dolaşmakta, övgü ile çocuklara, konuklara anlatılmaktadır. Horoz Ali Mora ayaklanmasında bulunmuştur. (1821-1827) Bu ayaklanmaya Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim'in kumandanlığındaki donanmayla katılmıştır. Kıbrıs'ın İngilizlere kiralanaşı sırasında (1878) Horoz Ali Girne Kaptanlığı'nın nöbetçisi idi. Kılıcını İngilizlere vermemiş, Türk Bayrağı'ndan indirmemiştir. Bunun üzerine zorla tutulup, hapsedilmiştir. Horoz Ali bugün Yeni Mezarlıkta yatmaktadır. Horoz Ali'nin ömrü boyunca katılmış olduğu savaşlarda pek çok yara aldığı söylenmektedir.

İLÇE-YOL

Lefkoşa-Girne iline bağlı olan köy Lefkoşaya 13, Girneye 18 mil uzaklıktadır. Lefkoşa-Girne yolundan köye ayrılan, 5 millik toprak yol çok bozuktur. Fakat köylü daha çok Kanlıköye bağlanmak istemekte, bunun için de iki köy arasındaki bozuk yolun genişletilerek onarılmasına çalışmaktadır. Köyün iç yolları geniştir. Toplu bir halde olan evler kerpiç yapılmıştır. Evlerin büyük avluları vardır.

NÜFUS

Köyün bugün 500 nüfusu vardır. Londra ile Avustralyaya köyden 15 kişi göç etmiştir. Nüfus her yıl artmaktadır. 20-30 yıl önce, köyde verim ile sıtma yaygın olduğu için, nüfus artışı olmamakta idi.

TOPRAK-TARIM

Köyün 15 bin dönüm toprağı vardır. Köy toprakları tâ Yerolakko, Kanlıköy, Ayvasıl, Yılmazköy, sınırlarına dayanmaktadır. Bu topraklar, köylerdeki Rum destebanların kontrolü altına verildiğinden destebanlar Rum çobanların Dağyolu topraklarındaki otlaklardan yararlanmalarına öz yummaktadır. Bu yüzden Türk çobanlarla Rum çobanlar, sık sık çekiş dövüşmekte, hatta birbirlerini öldürmektedirler.

Köylünün başlıca uğraşı hayvancılık ile rençberliktir. Köyde yetiştirilen başlıca ürünler, buğday, arpa, burçak, vigo, bakla, bostandır. Beşparmak eteklerinde köylünün epeyi zeytin, harnup ağaçları vardır. Eskiden bağcılık ileri olan bu köyde, bütün bağlar zamanla kurumustur. Köylü çok az pamuk yetiştirmektedir. Köy en önemli geliri hayvancılıktan sağlamaktadır. Köyde 5 bin kadar küçük baş hayvan vardır. Bunun ancak 500'ü keçidir.

SU

Akpınar'dan gelen su köyü yetmediği için, 1961 yılı sonunda köyde Turunçlu su ile Kırmızı Çınarından da künklerle su getirilmiş 9 çeşmeden köye dağıtılmıştır. Köyde sulama suyu yoktur. Köyün içinden geçen dereden, kışın aktığı için epeyi faydalanılmaktadır.

OKUMA-YAZMA

Köyde ilk okul 1899 yılında açılmıştır. İlk okul binası, köyün dışındaki bir tepecik üzerine, köylünün çalışması ile 1934 yılında yapılmıştır. Bu binaya 1959 yılında ek odalar yapılmıştır. Eskiden Pınarbaşı, Göçeri ile Ayırmoladan da okula birçok çocuk gelmekte idi. Köyde bugün (*) Ağırdağ, Göçeri, Pınarbaşı, Kömürcü, Ozanköy, Hamitköy, Dilekkaya, Görneç, Ergenekon, Kalavaç, Serdarlı, Yuvalı, Dereboyu köyleri gibi.

okula giden 100 öğrenci vardır. Köydeki "Köy Kadın Kursları" okuluna pek çok kız devam etmektedir. Köylünün %60'ı okuma yazma bilmektedir.

CAMİ

Köye Türkler yerleştikleri yıllarda kerpiçten bir cami yapmışlar, fakat bu camiyi sonradan bir kaç yıl yıkmışlar yeniden yapmışlardır. Minaresiz olan bugünkü cami 1802 yılında taştan yapılmıştır. Bakımsız olan bu caminin köy sınırları içinde 200 dönüm toprağı, Ozanköy ile Girne'de de harnup ile zeytinlikleri vardır.

DOKTOR-EBE

Köye doktor uğramamaktadır. Yakındaki Ayirmola'ya sürekli Rum doktor gelmektedir. Köylü doktor ile ebe için Lefkoşa'ya gitmektedir.

POLİS

Polis Boğazdadır (8 mil). Osmanlı devrinde köyde karakol vardı. İngilizler bu karakolu sonradan Yerolakko'ya kaldırmışlardır.

TELEFON

Yoktur. En yakın telefonlu yer Yılmaz köy ile Boğazdır.

POSTA

Köye Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleri posta gelmektedir.

TASİT

Köyde 6 özel araba, 2 yolcu arabası, 6 yük arabası, 28 traktör. 2 biğer döver vardır.

ŞİRKET

Köyde kredi şirketi vardır. Köylü şirkete borçludur.

KAHVE-BAKKAL

Köyde 2 kahve, 1 bakkal, 1 şirket bakkaliyesi vardır.

KURUM-BİRLİK

Köyde "Dağyolu Türk Spor Birliği" adında bir kulüp ile Çiftçiler Birliğinin bir şubesi vardır. Kulübün, bir köy için zengin sayılabilecek betilyurdu (kitaplık) bulunmaktadır. Ancak kulüp binasızlık yüzünden çalışmamaktadır.

MİLLİYETÇİLİK

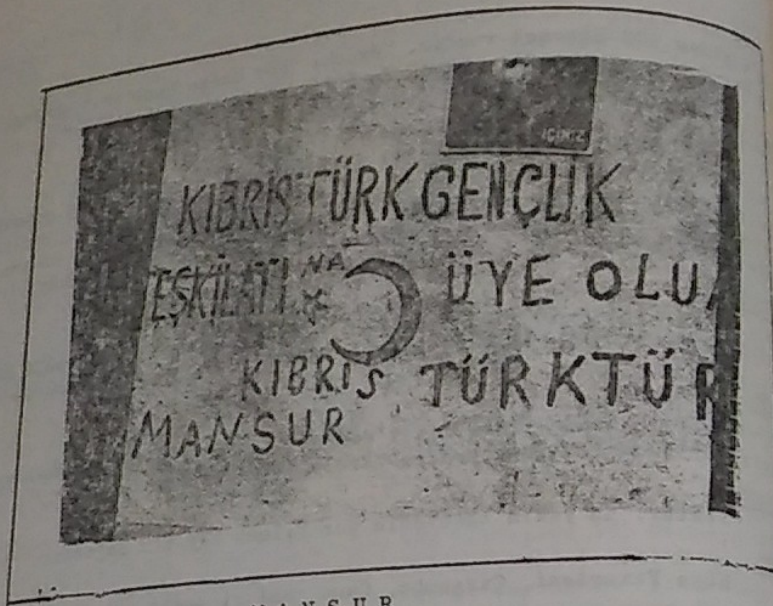
Köy halkı çok millicidir, cesurdur. Milli günler okulun bahçesinde, öğretmenlerin gücü nisbetinde kutlanmaktadır. 0 gün evlere bayraklar çekilmekte, okul süslenmekte, müsamere tertip edilmektedir. Atatürk'ün fotoğrafı her evde bulunmaktadır.

TÜRK-RUM YAKINLAŞMASI

Eskiden çevredeki Rumları, yanlarında çalıştıran Dağyolu halkı, bugün Rumlarla hiç alış-veriş yapmamakta, aksine sık sık çekişip kavga etmektedirler. Kavganın başlıca nedenini Rum çobanların Dağyolu otlaklarına girmeleri teşkil etmektedir.

Tedhişçilik yıllarında daima uyanık daima hazır kalmış olan köy, çevredeki köylerde yaşayan azınlık Türklerin (Ayirmola, Yılmazköy, Ayvasıl gibi) yardımına koşmuşlar, köylerini terketmelerine engel olmuşlar, Rumlarla çarpışmaktan kaçınmışlardır.

Mart, 1962

MANSUR

KÖYÜN TARİHÇESİ

Mansur, Dillirya bölgesinin Ak Denize göğüs gerdiği noktada, Ak burun (Asproya) ile Yaşlı Ada burnu (Yeronisso) arasında kurulmuştur. 100 yıl kadar önce, eski Bozdağ'dan (Aytotro) kıyıya inen Mansur adını bir Türk çiftçi, köyün şimdiki yerine bir baraka yaparak yerleşmiş, balıkçılığa başlamış. Zamanla bir köy halini alan bu yere köylü, Mansur'un adına uyularak, Rumca bir ek vererek Mansura demiye bağlamışlar. Bugün sadece Mansur denilmektedir. Karlıdağın Akdenize kadar ulaşan tepeleri kıyıya dik inmektedir. Bunun için kıyı girintili çıkıntılı olup, dik kayalıktır. Girintiler arasında çakıllı, kumlu koylar vardır.

Köyün içinde Ayyos Teodoros adında bir kilisenin kalıntıları ile, birçok büyük mağaralar vardır. Bu mağaraların içinde pek çok eserler bulunmuştur. -Bak: Bozdağ, Köy Raporları 1961-

İLÇE-YOL

Lefkoşaya bağlı olan köy, asfalt bir yolla Lefke ile Poliye bağlantılıdır. Köyün Lefkoşaya uzaklığı 51 mil, Lefke ile Poliye 19 mil dir.

NÜFUS

200 nüfuslu olan bu köyde ayrıca 3 aile Rum yaşamaktadır. Dışarıya göç olmadığı için, köyün nüfusunda her yıl artış kaydedilmektedir.

TOPRAK-TARIM

Kayalık, tepelik bir arazi üzerinde kurulmuş olan köyün deniz kıyısında, tepeler arasında her türlü tarıma elverişli olmayan 600 dönüm kadar ekilebilen toprağı vardır. Köylü özellikle arpa, buğday, burçak, patates, incir, badem, zeytin, harnup tarımı ile uğraşmakta, fakat daha çok balıkçılığa önem vermektedir. Köyde 300 baş kadar küçü baş hayvan vardır. Toprak, köylüyü doyurmadığı için, birçok köylü Karadağ madeni ile Gemikonağında gemilerde çalışmaktadır.

BALIKÇILIK

Daha çok balıkçılık ile uğraşan Mansur köyünde 9 adet balıkçı sandalı vardır. Köylü tuttuğu balıkları, Gemikonağındaki şirkete satar.

Denizin dalgalı olduğu günlerde köylü balığa çıkamamaktadır. Bunun için, Mansur, Bozdağ, Erenköy halkı Hükümete müracaatta bulunmuşlar, Limyona mevkiine küçük bir duvar (dalgakıran) yapılmasını istemişlerdir. Bu dalgakıran yapılırsa her üç köy balıkçıları sandallarını burada barındırabilecekler, dalgalı günlerde denize kolayca açılacaklardır.

Şimdiki halde Mansur'un 9, Erenköy'ün 4, Bozdağ'ın 2 sandalı vardır. Fakat bu üç köy balıkçıları kendilerine, bir drada almak için kredi verilmesini istemektedirler.

SU

Köyün içme suyu, 17 mil öteden, Livayi bölgesinden getirtilmiş, Selçuklu, Bozdağ, Mosfil, Mansur köylerine dağıtılmıştır. Yazın azalmakta olan su, bu köylere 22 bin liraya mal olmuştur.

Köyde sulama suyu yoktur. Köylü Kızıllık (Kocşinutya) mevkiine araziye kuyusu açılması için Hükümete baş vurmuş, olumlu cevap almıştır. Bu kuyu açıldığı takdirde Mansur ile Bozdağ topraklarının 400 dönüm kadarı sulanabilecektir. Bozdağın Eklisures mevkiine vadelen baraj yapılırsa, bundan Mansur köyü de faydalanacaktır. Barajın yapılacağı yeri bir mühendis gelip görmüştür. Baraj eğer yapılırsa 70 bin liraya mal olacaktır.

CAMI

Köyün, onarımına muhtaç eski bir camisi vardır. Kapısı ile pencereleri çürümüştür. Dami akıtmaktadır. Onarımı için £250 kadar para istemektedir. Köye imam Bozdağ'dan gelmektedir.

OKUMA-YAZMA

Köyde ilk okul, 1934 yılında açılmıştır. Köy çocukları daha önce, Bozdağ ilk okuluna devam etmekte idiler. Köyün bu günkü ilk okulu, 1955 yılında yapılmıştır. Öğretmen kiralık evde oturmaktadır. Okulun 19 öğrencisi vardır. Köyün 90'ını okuma yazma bilmektedir.

DOKTOR-EBE

Pirgo'daki hastahane bir Rum doktor vardır. Fakat köylü daha çok Lefke, Pendaya, ile Poliye gitmeği tercih etmektedir. Köyde ruhsatlı ebe yoktur.

POLİS

Bir Rum köyü olan Pirgo'dadır. Fakat bölgedeki 5 Türk köyü, Mansur'da da bir polis karakolu kurulmasını istemektedir.

TELEFON

Poliye kadar telefon hattı yenile çekilmiştir. Köye 1962 yılında içinde telefon konulacağı bildirilmiştir. Şimdilik en yakın telefon 4 mil ötede, Pirgo'dadır.

ELEKTRİK

Bölgede elektrik yoktur. En yakın elektrikli yer Gemikonağ'dır (17 mil)

POSTA

Köye her gün posta gelmektedir.

TAKSİ

Mansur'da yalnız bir taksi vardır. Şehire Erenköy'ün otobüsü ile gidip-gelmektedirler.

KAHVE-BAKKAL

Köyde 3 kahve-meyhane ile 2 bakkal vardır.

ŞİRKET

Köyde kredi şirketi vardır. Köylü Kooperatife on bin lira borçlu durumdadır.

MİLLİ GÜNLER

Her doğan günle Anadolu kıyılarına, Toros dağlarına karşı gören Mansur Türkleri çok milliyetçi çok cesurdur. Millî günler kutlanmakta, o gün bütün evlere bayraklar çekilmektedir. Her evde ile Atatürk'ün fotoğrafı vardır.

TÜRK-RUM YAKINLAŞMASI

Mosfilî, Pırgo, Piyenya, Başiammo gibi Rum köyleri ile geçen olan Mansur Türkleri, Rumlarla münasebette bulunmamaktadırlar. Tüm bu köyde, Rumcuya karşı tam bir üstünlük kurmuştur.

11. 2. 1962

E R E N K Ö Y

KÖYÜN TARİHÇESİ

Erenköy, Dillirya bölgesinin Akdenize göğüs vermiş noktasında, Köpek burnu (Gulici) ile Divilitaş (Drullo Rotso) burnu arasındaki Basamak kıyısı (Skaies) denilen koyun ortasında kurulmuş, yazlık görünümünde güzel bir köydür. Karlıdağın Akdenize kadar ulaşan tepeleri -Dillirya Tepeleri- kıyıya dik inmektedir. Bunun için kıyı girintili çıkıntılı olup, dik kayalıktır. Girintiler arasında, çakıllı kumlu koylar vardır.

ÇOCUKLARIN OKUTMAYAN MİLLETLER
OKULANLARIN KÖLESİ OLURLAR

**KUMAR SÖNDÜRÜR
İÇKİ ÖLDÜRÜR
SPOR CÜLDÜRÜR**

Daha önce denizden iki mil içeride Karga tepesinin (Mutinis Garkas) yamaçlarında 300

yıl kadar önce kurulmuş olan bu köy, yer sarsıntısı ile toprak kayması yüzünden 1936 yılında şimdiki, deniz kıyısındaki yerine nakle edilmiştir. Sömürge Hükümeti o yıl, ev yapmaları için her ayle başına sadece £7 bir para vermiştir.

Köyün bulunduğu bölge kırmızı kayalık olduğu için köye ilk önceleri Koççina denilmiş, fakat sonradan Erenköy adını almıştır.

Köyün Ayya-Eleni mevkiinde Ayya Eleni kilisesinin kalıntısı ile, eski köyün bulunduğu yerde Ayyos Nikola adak taşı vardır. Köyün içinde ilk insanların yaşadığı söylenen birçok mağaralar bulunmaktadır. Bu mağaralarda, çanak, çömlek, değirmen taşları, süs eşyaları aletler gibi antika eşyalar meydana çıkarılmıştır.

Dilliryanın en son Türk köyü olan Erenköy, kurulduğu zamandan beri, en büyük Türk köyü olarak kalmıştır. Fakat bu üstünlüğünü Yeşilarmak elinden alacağı benzemektedir.

İLÇE-YOL

Lefkoşaya bağlı olan köy Poliye 17, Lefkeye 21, Lefkoşaya 53 millik bir asfalt yolla bağlanmaktadır. Köy asfalt yol boyunca geliştiği için köy yolları yoktur.

NÜFUS

Dillirya bölgesinin en büyük Türk köyü olan Erenköyün nüfusu 500'dür. Köyden dışarı göç eden yoktur.

TOPEK-TARIM

Kayalık, tepelik engebeli bir arazi üzerinde kurulmuş olan köyün deniz kıyısı ile tepeler arasında, her türlü tarıma elverişli olmayan fakat ekilebilen 600 dönüm toprağı vardır. Köylü arpa, buğday, patates, incir, badem, zeytin, harrup tarımı ile uğraşmakta fakat, geçimini daha çok balıkçılıkla işgillikten sağlamaktadır. Köyde hayvancılık gelişmemiştir. Köylünün sadece 300 baş kadar, küçük baş hayvanı vardır. (Bak: Mansur; Toprak-Tarım-Balıkçılık)

SU

Köyün içme suyu vardır. Fakat, yazın çok azalmakta, hatta kesilmektedir. Bunun için Erenköy deresi içine, Mandigo mevkiine bir artejiyen kuyusu açılmıştır. 1962 yılı içinde bu su'nun köy çeşmelerine dağıtılması tasarlanmıştır.

Köyde sulama suyu yoktur. Nisan sonuna kadar akan dereden de köylü, geçimi toprağına bağlı olmadığı için pek faydalanmamaktadır.

CAMİ

Köyün onarına muhtaç bir camisi vardır. Kapısı ile pencereleri çürümüştür. Damı akıtmaktadır. Fakat okul, çocukları sığmadığı için 25 kadar öğrenci camide öğrenim yapmaya yükümlü kalmaktadır. Köye yeni bir okul yapılması tasarlanmıştır.

OKUMA-YAZMA

Okul, köyün deniz kıyısına nakledildiği yıl, 1936'da yapılmıştır. Eski köydeki okul ise 70-80 yıl önce yapılmıştı. Daha önceleri çocuklar ta Bozdağ ilk okuluna gidiyorlardı.

Bu gün 2 öğretmenli, 55 öğrencili olan okulun binası, öğrencileri sığmadığı için caminin içinde de öğrenim yapılmaktadır. Önümüzdeki yıllarda köy, bir okul binasına kavuşacaktır.

Köyün %95'i okuma yazma bilmektedir.

DOKTOR-EBE

Pirgo hastahanesinde bir Rum doktor vardır. Fakat köylü daha çok Lefke, Pendaya ile Poliye gitmeği tercih ediyor. Köyde ruhsatlı ebe yoktur.

POLİS

Pirgo'dadır. Köylü Mansur'a da bir polis karakolu yapılmasını istemektedir.

TELEFON

Poliye kadar telefon hattı çekilmiştir. Erenköy'e 1963 yılı içinde telefon konacaktır. Şimdilik en yakın telefon Pirgo'dadır.

ELEKTRİK

Bölgede elektrik yoktur. En yakın elektrikli yer Poli ile Geni Konağıdır.

POSTA

Köye her gün posta vardır.

TASİT

Köyde 2 taksi, 4 kamyon, 1 traktör, 4 sandal vardır

KAHVE-BAKKAL

Köyün 2 kahvesi, 2 bakkalı bir de şirket bakkaliyesi vardır. Şirket bakkaliyesinden Alevkaya ile Selçuklu köy halkı da alış-veriş etmektedir.

ŞİRKET

Köyde bir kredi şirketi vardır. Şirket köyün parası ile çalışmaktadır. Kooperatif Merkez Bankasına borçlu değildir. Alevkaya ile Selçuklu köyleri de Erenköy şirketine bağlıdır.

MİLLİYETÇİLİK

Her doğan günü Anadolu kıyılarını, Toros dağlarını karşılarında gören Erenköylüler çok milliyetçi çok cesurdurlar. Köy gençleri 50-60 yıl önceye kadar, civar Rum köylerinden sevdiği kızı kaçırıp, müslüman yapmakta, onunla evlenmekte idi. Köyde hala bunlardan hayatta olanları vardır.

Erenköylüler çok eskiden, Bozdağ Türklerini papazların elinden Hristiyan olmaktan kurtardıkları, o köye zorla cami yaptırdıkları için gurur duymakta, bununla daima övünmektedirler.

MİLLİ GÜNLER

Milli günler parlak bir şekilde, okulda kutlanmaktadır. O gün her ev bayrak çekmekte, okul süslenmektedir. Her evde Bayrak ile Atatürk ün resmi bulunmaktadır.

TÜRK-RUM YAKINLAŞMASI

Başımno , Mosfili, Pomo gibi Rum köyleri ile çevrili olan Erenköy halkı Rumlarla münasebette bulunmamaktadır. Tedhişçilik günlerinde EOKA'cılar tarafından Erenköy otobüsüne pusu kurulmuş; köylüler Mehmet Mustafa şehit edilmiş, 7 kişisi de yaralanmıştı. Köy halkı bu acıyı, daima içinde taze tutmaktadır.

11. 2. 1962

YEŞİLİRMAK

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Yeğilirmak, Dillirya bölgesinin en yeni, en büyük Türk köyüdür. 1945 yılına kadar, sadece yol üzerindeki iki küçük han bulunan bu yerde, bugün 80 den çok yapı bulunmaktadır. Bakımsız bir durumda olan dere, yatağı ise, bugün tamamen bahçelerle kaplıdır. Yeğilirmak'ın böyle bir den büyüyen gelişmesinin başlıca nedeni, kuraklık yüzünden birçok Karatepe'nin ağına inmeğe yükümlü kalmış olması, dere yatağında tarıma, bahçeciliğe elverişli toprak bulmuş olmalarıdır.

Çevredeki tarihi kalıntılardan bu yerin, çok eski bir uygarlık yatağı olduğu anlaşılmaktadır. Vuni Palas, Agnikola, Ayoz Mamas kalıntıları, her yıl yüzlerce turist tarafından ziyaret edilmektedir. Bölgede aynı ile uğraşıp, antika arayan, bulduklarını müzeye satarak geçinen bazı Türkler vardır.

Köyün eski adı olan Limnidi, Rumca göl anlamına gelen limni den gelmektedir. Söylendiğine göre çok eskiden, köyün gündüki yerinde, denizle irtibatı olan büyük bir göl varmış. Gelen gemiler göle girerek, tahli mil içerilere kadar sokuluyorlar, Kremmos du Karağü (Geni taşı) denilen iri bir kayaya bağlanıyorlarmış. -Bir küçük dağ gibi olan bu kayanın rengi karadır. Üzerinde deniz dalgaları tarafından açılmış gibi görünen oyuklar bulunmaktadır.

O zamanlar, daha gür akan Yeğilirmak deresi, sürüklediği alıymlarla gölün içinde bir livaobodos, (dere ovası, delta ovası) meydana getirmiş. Gölün birinde bir tufan olmuş, 7 gün 7 gece bardaktan boşaltarak yağmur yağmış, dere, yatağındaki bütün taşları sürükliyerek gölde doldurmuş; şimdiki acırına getirmiş!

En son, Lât-re ile Hartulyo-dissa Rumları tarafından işlenmekte olan bugünkü Yeğilirmak toprakları, Karatepe ile Günebakani kuran iki Türk kardeş tarafından 200 yıl kadar önce ele geçirilmiş, Türkün 62 mali yapılmıştır. (Bak: Karatepe)

NÜFUS

Karatepeli-lerin aşağı inmele-riyle süratle artmış olan Yeğilirmakın bugünkü nüfusu 400 civarındadır. 5 yıldan bu yana köye 30 kadar aile göç ederek, yeni evler yapmışlardır.

KÖYE-YOL

Lefkoşa ilçesine bağlı olan köy, asfalt bir yolla Lefkoşaya, (42 mil) Lefkeye (8 mil), Poliye (36 mil) bağlanmaktadır. Ana yol bakımından bir sıkıntısı olmayan köyün, bugün en büyük derdi köy yollarıdır. Köy süratle fakat, plânsız şekilde geliştiğinden, herkes toprağına istediği gibi ev yer yapmakta, çevresini telleyip, çitlemektedir. Bu durum, içerde kalmış ev sakinlerinin gidiş gelişini önlediği gibi; köyün gelişmesini, şekillenmesini de engellemektedir.

M.O. V. yüzyılda kimler tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmeyen Vuni Palas'ın bugünkü görünümü. Vuni Palas 1928-29 yılına değin bilinmemekte idi.

TARİH

Kurutepe ile birlikte köyün 5 bin dönüm kadar toprağı vardır. Bunun 2,500 dönümü iki köy halkı tarafından işlenmektedir. Bir kaç köyde kadar yalnız zeytin, harnup, incir gibi ürünler yetiştirilmektedir. Köylü; son yıllarda bahçeciliğe önem vermiştir. Bugün geniş bahçelere sahip olan Yeşilirmak'ta, her türlü zerzevat bol olarak yetiştirilmektedir. Rısa bir süre içinde çilekçiliği ile ün kazanmış köyde portakal, fındık, patates, muz gibi çeşitli meyve ile besi ürünü tarımı da çok önemli bir yer tutmaktadır.

Yeşilirmak deresinin geniş, çakıllı yatağı bugün, bu çalıkların köylüler tarafından baştan başa toprakla örtülmektedir. Çevredeki tepeler oyularak elde edilen toprak, yük arabaları ile dere yatağına taşınmaktadır. Bugüne değin bu şekilde 100 dönümden çok yer doldurulmuştur.

Hayvancılığın pek gelişmemiş olduğu bu köyde, 350 baş kadar koyun ile ip keşisi vardır.

SU

Yağmurlardan gelen içme suyu, köydeki her eve, bir ölçü içinde düzgün olarak dağıtılmıştır. Köyün bu suya 8 bin lira borcu vardır.

BARAJ

Dere yatağı ile yamaçlardaki tarlaların sulanması için Yeşilirmak Kurutepe, Günebakan köyleri dere üzerine bir baraj yapılmasını istemektedirler. Dere içine 1946 da yapılan "dam"ın köylüye hiç yararı olmamıştır. Köylü baraj yapılmıyacaksa Ziraat Dairesinin hazırladığı iskaiye planına bir an önce tatbikini istemektedir.

Dere yatağı içinde kurulmuş olan Yeşilirmak, her gün için bir felâketle karşı karşıya bulunmaktadır. Kuvvetli bir derenin geleceği düşünülerek şimdiden tetbirler alınması gereklidir. Nitekim her kış köylü dere sularının kontrol altına alınmaması yüzünden binlerce lira zarara uğramaktadır. (Bak: Yeşilirmak Deresi üzerine yapılacak baraj hk.)

CAMİ

Köyün camisi yoktur. Bayramdan bayrama Kurutepe camisine gidilmektedir.

OKUMA-YAZMA

Köyün 1955 yılında yapılmış olan güzel bir ilk okulu vardır. İki öğretmenli olan okulun 70 kadar öğrencisi bulunmaktadır. Köylü öğretmen evini, Londradaki Kurutepe'lerin de yardımıyla inece çalışarak yapmıştır. Önceleri Kurutepe'deki okula devam eden Yeşilirmaklılar, ilk okula 1949 yılında kavuşmuşlardır. Köy halkının %90'ını okuma-yazma bilmektedir.

DOKTOR-EBE

Köye her Çarşamba doktor gelmektedir. Ebe için Lefke'ye gidilmektedir.

POLİS

Köy Gemikonağı Polisine bağlıdır. Fakat köylü Polisin Yeşilirmak'a getirilmesini istemektedir. -Kurutepe, Günebakan, Süleymaniye köyleri de buna istemektedirler.-

TELEFON

Yoktur. En yakın telefon Gemikonağı ile Lefke'dedir. Köyün ticaretle uğraştığı için telefona çok ihtiyacı vardır. Bildirildiğine göre, köye 1962'de telefon konulacaktır.

ELEKTRİK

Yoktur. En yakın elektrikli yer Gemikonağı ile Lefkedir. Bölgenin elektriğe, ticaretle uğraştığı için çok ihtiyacı vardır.

POSTA

Köye her gün posta gelmektedir.

TASİT

Köyün 2 yük, 2 yolcu arabası ile beş taksisi, altı traktörü bir de harman makinesi vardır.

ŞİRKET

Bölgenin en büyük en gelişmiş şirketi, Yeşilirmak şirkettir. Köyün Kredi Şirketi, harnup şirketi, çilek şirketi, Bakkaliye şirketi olmak üzere dört şirketi vardır. Köylü hem ev yapmak hem de bahçe yetiştirmek için uğraştığından şirketlere borçlu durumdadır.

KAHVE-BAKKAL

Köyün dört kahvesi, üç meyhanesi, iki bakkalı vardır.

İŞ-İŞÇİ

Köyde işsizlik yoktur. Bilâkis civar köylerden gündelikle her gün işçi getirilmektedir.

ENDÜSTRİ

Köyde bir kereste fabrikası vardır. Çilek kompostosu yapmak için köylü, gerekli makinelerin getirtilmesine çalışmaktadır.

PARTİCİLİK

Köyde particalik, millî davaya aykırı çalışmalar yoktur. Herkes burada çalışmakla, bahçesini ilerletmekle uğraşmaktadır.

MİLLÎ GÜNLER

Millî günler öğretmenlerin gücü nisbetinde parlak bir şekilde kutlanmaktadır. Okulda yapılan törene, köy halkı da katılmaktadır. Her yerde bayrak ile Atatürkün resmi bulunmaktadır.

TURK-RUM YAKINLAŞMASI

Pirgo ile Lâtro gibi iki Rum köyü arasında gelişmeğe çalışan Yeşilirmak köyünün Rumlarla pek alış-verişi yoktur. Bilâkis Rumlar birçok bakanlardan Yeşilirmaklılara ihtiyaçlı durumdadırlar. Yeşilirmak, Dillirya bölgesinde geleceği en parlak, Rumların gözünde diken bir köyümüzdür.

10. 12. 1961

YESİLIRMAK DERESİ ÜZERİNE
YAPILACAK BARAJ HAKKINDA,

GENEL DURUM

Yeşilirmak deresi (Limnidi deresi) her kış bol su getirmekte, fakat bu su boş yere denize akıp gitmektedir. Hatta dere yatağı içinde kurulmuş olan Yeşilirmak köyü, her kış, bir felâketle karşı karşıya bulunmaktadır. Nitekim köylü dere sularının kontrol altına alınmaması yüzünden her yıl binlerce lira zarara uğramaktadır. -Şimdi, bunun önüne geçilmek için uğraşilmektedir.-

Hem bunu hem de mevcut kuyu suları ile sulanamayan yamaçlardaki tarlalarını düğünen Yeşilirmak, Kurutepe, Günebakan köyleri, "Kserovuno-Lâtro iskaiye Komisyonu" adı altında Hükûmete müracaatta bulunarak, dere üzerinde bir baraj yapılmasını istemişlerdir.

Daha çok toprak sulamayı hedef tutan bu müracaatı Rum köyü Lâtro redetmekte, Hükûmette bunu bahane ederek gerçeklere sırt çevirmektedir.

DAM-BARAJ

Köylü barajın Mustafallî'nin değirmeninin yanına yapılmasını istemektedir. Esasen bu yere Hükûmet 1946'da "dam" yaptırmış, bir miktar suyun derede birikmesini sağlamıştı. Fakat az sonra bu "dam"dan istenilen fayda elde edilememiş, paralar boşa sarfedilmiştir. Birçok tecrübelerden de anlaşılmıştır ki baraj en uygunu en faydalısıdır.

DEVERİ'NİN PROJESİ

Köylünün bu isteği üzerine 5-6 yıl önce mesele ele alınmış, ilk olumlu adım atılmıştır. Su Dairesinden gelen Deveri adında bir İngiliz su mühendisi, dere yatağında incelemeler yaparak bir proje hazırlamıştır.

Bu projeye göre baraj, Mustafallî'nin değirmeninin olduğu yere yapılacak, 80 bin liraya mal olacaktı. Buna karşılık da Kurutepe (Kserovuno), Yeşilirmak (Linnidi), Günebakan (Amatyez) ile Rum köyü Lâtro'nun bütün toprakları sulanabilecekti.

ZİRAAT DAİRESİ'NİN PLANI

Her nedense Deveri projesi bir yana bırakılarak, Ziraat Dairesi tarafından yeni bir plân hazırlanmıştır.

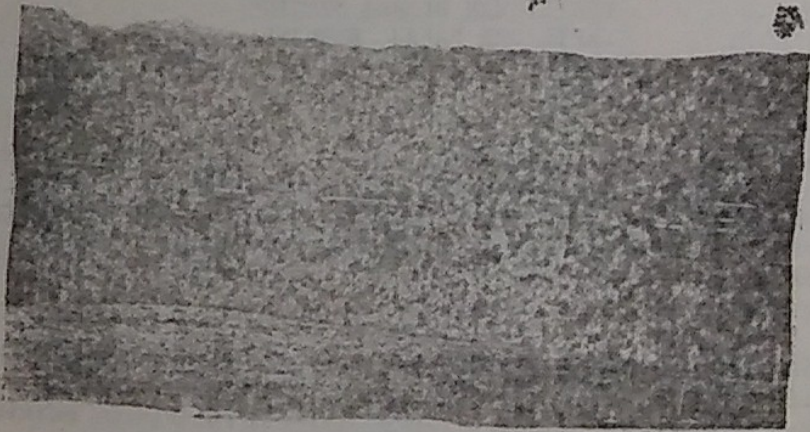
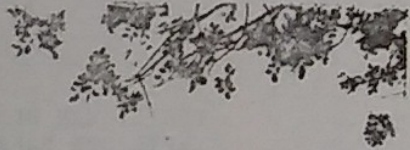
Bu plâna göre, mevcut artejiyen kuyusuna ek olarak bir kuyu daha açılacak su, motorlarla yükseğe çıkartılarak kanallarla, arklarla, künklerle yukarıda adı geçen köylerin topraklarına aktılacaktı.

Fakat Lâtro köyünün bu plânı kabul etmeyip ayrı iskaiye istemesi, üstelik Yeşilirmak toprakları içinde onların artejiyen kuyuları açmalarına izin verilmesi, Hükûmetin de bunlara göz yumması plânın tatbik edilmesini önlemiştir.

KÖYLÜNÜN DÜŞÜNCESİ-İSTEĞİ

Yeşilirmak, Kurutepe ile Günebakan'lılar ne olursa olsun, Ziraat Dairesinin bu plânı tatbik etmesini istemektedir. Fakat köylü eğer mümkünse, 40 bin liraya bir baraj yapılması fikrini daha uygun bulmakta, Hükûmetten de bu yolda yardım istemektedir.

10. 12. 1961

Yeşilirmak deresinin yatağındaki bahçelerin yuksekten görünümü.

KURUTEPE

KÖYÜN ADI - TARİHÇESİ

Kıbrısın Kuzey batısında, Omorfo körfezi ile Altınçık körfezi arasında; Kambo deresinden Pomo'ya kadar uzanan dağlık bölgeye, Dillirya denilmektedir. Bölgedeki 20 kadar köyden on tanesi, Türk köyüdür. Bölgedeki ilk Türk köyü Kurutepe'dir. (Kserovuno)

Kurutepe 350 yıl kadar önce, Osmanlı İmparatorluğunun Kıbrısı sürgün ettiği iki kardeş tarafından kurulmuştur.

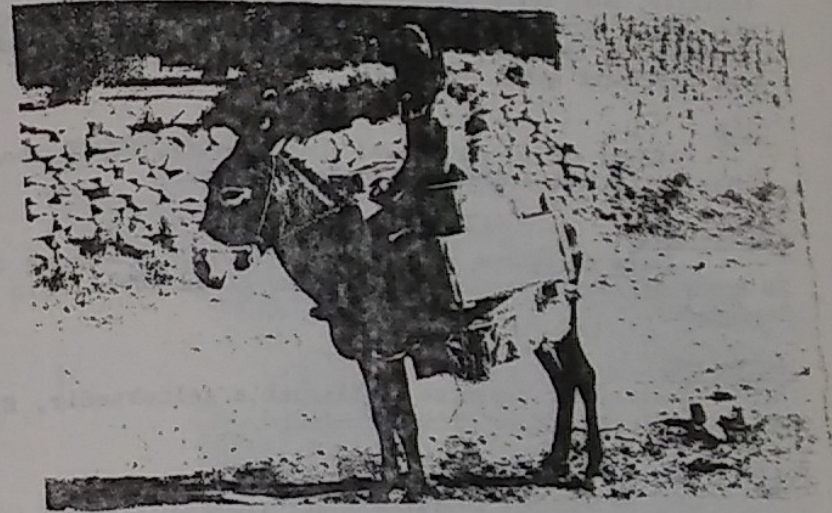
Ahmet Ruso ile Yusuf Muskos adında olan bu kardeşler Kurutepe'deki mağaralara yerleşerek, çobanlık yapmaya başlamışlar. İki kardeşin 2 bin baş davarı bulunmaktaymış. Bir süre birlikte yaşayan kardeşlerden Yusuf Muskos, daha sonra Kurutepe'yi Ahmet Ruso'ya bırakarak eski Günebakan (Amatyez) köyünün bulunduğu yere gidip yerleşmiş; Amatyez köyünü kurmuş. İki kardeş, topraklarını genişletmek, bölgeyi Türkleştirmek amacıyla, Lâtro ile Hartulyodisa köylerine karşı kampanyaya girişmişler, her iki köyde de geniş topraklar elde etmişler. Bunun sonucu olarak Hartulyodisa'lılar Pirgo'ya göç etmeye yükümlü kalmışlar, köyleri de haritadan silinmiş. Lâtro'lular da dere yatağı içindeki 700 dönüm topraklarını elden

yitirerek, yamaçlarına çekilmişler. Bu iki köy arasında bu günde, hemen her alanda, bir çekigme bir rekabet vardır. Bugünkü Yeşilirmak (Linnidi) köyü bir bakıma, bu rekabetin bir sonucu olarak Kurutepeliler tarafından kurulmuş, geliştirilmiştir. Bölgedeki bütün Türkle-ri Hristiyan olmaktan kurtarması ile ünlü olan bu köy de, öteki Dillirya köyleri gibi, Venedik korsanlarının hayasızca saldırılarına uğramıştır.

Susuz, kuru bir tepe üzerinde olduğu için köye, Kserovuno denilmiştir.

NUFUS

7 yıl süren kıtlık bir çok Kurutepelili Avustralya ile Londra'ya göç etmeye yükümlü bırakmıştır. 6-7 yıl içinde köyü 150 kişi terketmiştir. Bugün ise köylü, Yeşilirmak'a inip yerleşmekte olduğundan köyün nüfusunda yıllardır artış olmaktadır. Kurutepe'nin şimdiki nüfusu 300 civarındadır.

Köylerimizin en büyük derdi susuz. Yazın çeşmeler kuruyunca, bütün köylü çok uzaklardan hayvanlarla su taşımaya yükümlü kalmaktadır. Yazın okullar tatil olduğu için, köye su taşımak çocuklara düşmektedir.

İÇİÇE-YOL

Lefkege ilçesine bağlı olan köy, Lefkoşadan 45 mil uzaklıktadır. Yeşilirmak'tan ayrılan üç millik yol, toprak olarak köye uzanmaktadır.

TARIN

Yeşilirmak ile birlikte köyün, 5 bin dönüm toprağı vardır. Bunun 2,500 dönümü iki köy halkı tarafından işlenmektedir. Bir kaç yıl önceye kadar yalnız zeytin, harnup, badem, incir gibi ürünler yetiştiren köy, son yıllarda bahçeciliğe önem vermiştir. Bugün geniş bahçelere sahip olan Yeşilirmak'ta her türlü zerzevat bol olarak yetiştirilmektedir. Özellikle bir süre içinde çilekçiliği ile ün kazanmış köyde portakal, fındık, patates, muz gibi çeşitli meyve ile besi ürünü tarımı da çok önemli bir yer tutmaktadır.

Bir zamanlar hayvancılığın önemli olduğu Kurutepede, bugün sadece 150 kadar keçi beslenmektedir.

SU

Köyün içme suyu vardır. Fakat künkleri eskidiği için değiştirilmesi gerekmektedir.

BARAJ

Dere yatağı ile yamaçlardaki tarlaların sulanması için Kurutepede, Yeşilirmak, Günebakan köyleri dere üzerine bir baraj yapılmasını istenmektedirler. Dere içine 1946'da yapılan "dam"ın köylüye hiç yararı olmamıştır. Köylü baraj yapılmıyacaksa Ziraat Dairesinin hazırladığı iskaniye planının bir an önce tatbikini istemektedir. (Bak: Yeşilirmak deresi üzerine yapılacak baraj hakkında)

CAMI

Köyün camisi var, fakat imamı yoktur. Köylü, bayramdan bayrama camiye gittiklerini üzümlere söylemektedir.

OKUMA-YAZMA

İmce çalışarak 1900 yılında ilkokula kavuşmuş olan köyün bugün 50 kadar öğrencisi vardır. Okuma yazma bilen köylülerin sayısı, %60'ın üstündedir.

DOKTÖR-EBE

Doktor, her Çarşamba Yeşilirmak'a gelmektedir. Bölgede ebe yoktur. Bunun için Lefkeye gidilmektedir.

POLİS

Köy, Gemikonağı polisine bağlıdır. Fakat köylü polisin Yeşilirmak'a getirilmesini istemektedir.

TELEFON

Yoktur. En yakın telefon Gemikonağı ile Lefkededir.

ELEKTRİK

Yoktur. En yakın elektrikli yer Gemikonağı ile Lefkedir.

POSTA

Köye Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleri posta gitmektedir.

TAŞIT

Köyün bir yolcu arabası ile bir van'ı vardır.

ŞİRKET

Köy Yeşilirmak şirketine bağlıdır.

KAHVE-BAKKAL

Köyün iki kahvesi, iki meyhanesi, bir de bakkalı vardır.

İŞ-İŞÇİ

Köyde işsizlik yoktur. İşçiye ihtiyaç vardır.

PARTİCİLİK

Köyde partıcilik, millî davaya aykırı çalışmalar yoktur.

MİLLÎ GÜNLER

Millî günler, son yıllarda kutlanmaya başlanmıştır. Her millî gün öğretmen gücü nisbetinde parlak geçmekte; okul süslenmekte, evlere bayraklar çekilmektedir. Her evde bayrak ile Atatürk'ün resmi bulunmaktadır.

TÜRK-RUM YAKINLAŞMASI

Lütre, Varışa gibi iki Rum köyü ile komşu olan Kurutepelilerin, Rumlarla pek alış-verişi yoktur. Yalnız bütün bölgede olduğu gibi, yaşlılar arasında geçer dil Rumcadır. Ne varki genç kuşaklar, bu üstünlikten yararlanmak için çalışmaktan geri kalmamaktadır.

10. 12. 1961

Z E Y T İ N L İ KKÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Peristerrone deresi ile Akaga deresinin arasında, Karlıdağın Koroni tepesinin yamaçları üzerinde kurulmuş olan Zeytinlik, küçük bir Türk köyüdür. Daha önce Ağarada çiftlik kurulmuş olan Türkler, 300 yıl kadar önce bu çiftliği Alifodez ile deşmişler, gindik köye yerleşmişlerdir. O zamanlar Alifodezde bir eski kilise ile birkaç papaz evi bulunmaktaymış. -Bu gün Ağaraya büyük bir manastır yapılmıştır. Papaz yetiştirilmektedir.

Zeytinlik köyünden bir görüntü. Her gün için bir felâketle burun buruna olan bu köy, en son 1962 yılı Mayıs ayının ilk haftasında büyük bir tehlike geçirmiş, köylü Lefkoşaya inerek, ilgililere durumlarını bir kez daha anlatmaya yükümlü kalmıştır.

Köyün 500 yıl önce kurulmuş olduğu ileri sürülmektedir. Söylendiğine göre Koroni tepesinde, İliya adında bir çoban yaşamakta imiş. Bu çobanın binlerce davarı varmış. Bir gün bir papaz gelmiş bu tepeye kilise yapmak istemiş. Fakat tepede su olmadığı için çoban İliya'nın davalarını sağniya, sütü ile harç yuğurmaya yükümlü kalmışlar. Davalarının sütünü verdiği için de, yapılan bu kiliseye papaz, çobanın adına uyularak İliyafoda (ışık veren İliya, ya da ışıık veren ayoz) adını vermiş. Bu zamanla Türklerin dilinde Alifodez şekline girmiş.

Bu gün köye zeytini çok olduğu için Zeytinlik adı verilmiştir. Ama köylü, köyü Ali adında birinin kurmuş olduğunu öne sürerek, köyün Aliköy denilmesini istemektedir.

İliyafede kilisesi köyün içinde halâ durmaktadır. Çevredeki Rumlar her yıl Temmuz ayının 12. günü köye gelerek kilisede ayin yapmaktadır. Sonra da köyde iki gün süren ayır aşmaktadır.

Köyün bulunduğu tepenin üzerindeki mağaraların içinde bir çok antika eşyaları, çanak çömlek bulunmuştur. Bundan da köyün çok eski bir geçmişi olduğu anlaşılmaktadır.

300 yıl kadar önce Koroni tepesinin yamaçlarına yerleşmiş olan köy halkı, bugün köylülerinin bu tepeden, Yel tepesine (Ayerra) naklini istemektedirler. Çünkü Koroni tepesinin üst kısımlarındaki taşlar, sık sık tepeden kopmakta, köyün içine düşmektedir. (Bak: Zeytinlik köyünün Başka Yere Nakli Meselesi Hakkında.)

NÜFUS

Köyün nüfusu 95'dir. Nüfus artışı çok azdır. Koroni tepesinin taşları köyün gelişmesine engel olmaktadır.

İLCE-YOL

Lefkoga ilçesine bağlı olan köyün yolu, Peristeronadan Katomoniy'e kadar asfalttır. (7 mil) Katomoniden sonra yol, toprak olarak köye uzanmaktadır. Bir mil olan bu yol, hem çok dar hem de çok uçurumludur. Kışın yer yer balçıklaşmakta, hattâ geçit vermemektedir. Köylü bunun için ilgililere birçok defalar müracaatta bulunmuştur. Köy, tepe üzerinde olduğu için iş yolları, keçi yollarından ibarettir.

TOPRAK-TARIM

İlk zamanlar köyün toprakları, Ağra ile Orunda'ya kadar uzanmakta imiş. Türkler bu toprakları işlenek için, Pitsilya Rumlarını yanlarında çalıştırır, karşılık olarak ta kendilerine birkaç dönüm toprak verirmiş. Zamanla bu Rumlar, köy topraklarının büyük kısmını eline geçirmişler, bir mil ötedeki Katomoni köyünü kurmuşlardır.

Bugün köyün 4 bin dönüm kadar toprağı vardır. Bunun ancak 2000 dönümü işlenebilecek durumdadır. Köylü daha çok toprak tarımı ile uğraşmakta, arpa, buğday, bakla, patates, zeytin, incir, badem, zerzevat (az), üzüm (az), yetiştirmektedir. Köylünün 500 baş kadar küçük baş hayvanı vardır.

SU

Köyün içme suyu iyidir. Yaz-Kış sürekli akmaktadır. Köyün içinden çıkan pınar suyunu köylü sulama suyu olarak da kullanmaktadır. Fakat köylü, bu suyun artması için lâğın açılmasını istemektedir. Su artarsa köylü, daha çok zerzevat yetiştirebilecektir. Köy, bir artejiyen kuyusundan da yoksundur. Köylünün böyle bir kuyuya çok ihtiyacı vardır. Geçen, dört yıllık kuraklık köydeki birçok ağaçların kurumasına sebep olmuştur.

DOKTOR-EBE

Tedhişçilikten önce köye doktor gelmekte imiş. Şimdi köylü Lefkoga'ya gitmektedir. En yakın ebe Peristeronadadır.

CAMI

Köyün 60 yıl önce yapılmış bir camisi vardır. Camiyi köylü, gönüllü çalışarak yapmıştır. Durumu iyi olan caminin 25 kadar zeytin ağacı ile kiralanan su'yu vardır. Köylü çok dindardır. Kadınları hemen hepsi, genç kızlar da içinde çarşafıdır. Köyde 2-3 karılı olanlar vardır.

OKUMA-YAZMA

Köyün 60 yıl önce yapılmış, küçük bir ilk okulu vardır. Okulu köylü inece çalışarak yapmıştır. Daha önceleri köylü, Peristerona'ya gidip okumağa yükümlü kaldığından, Hoca İbrahim Sıtkı efendi evinin bir odasını

sınıf yapmış, (70 yıl önce) köy çocuklarını gönüllü olarak okutmaya başlamış. Köylü okul ile caminin, bu hoca sayesinde yapıldığını söylmektedir. Bugün okulda 12 öğrenci okumaktadır. Okulun bahçesi yoktur. Köyde okuma-yazma bilmiyen, 75 yaşında yalnız bir ihtiyar vardır. O da çocukken, bir zenginın yanına hizmetçi verildiği için okuyamamıştır.

POLİS

Polis Peristerona'dadır.

TELEFON

En yakın telefon Peristerona'dadır.

ELEKTRİK

En yakın elektrik, Peristerona ile köyün bir mil ötesindeki Mitsero madenindedir.

TASİT

Köyde bir yolcu arabası ile 2 motosiklet vardır.

POSTA

Köye her gün posta gelip, gitmektedir.

ŞİRKET

Köyde şirket vardır. Dört yıl üst üste kuraklık olduğu için köylü borçlu durumdadır.

KAHVE-BAKKAL

Köyde bir kahve ile bir bakkal vardır.

MİLLİYETÇİLİK

Köylü millioidir. Her evde bayrak vardır. Okul ile camiye daima bayrak çekilmektedir. Milli günler köyün küçük meydanında kutlanmaktadır.

TURK-RUM YAKINLAŞMASI

Köyün çevresinde Mitsero, Katomoni, Menigo gibi Rum köyleri vardır. Tedhişçilik yıllarında Moni'liler köy arabasına bomba atmış, teğebbüs etmişler, fakat başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Rumlarla şimdiki durumda tenas edilmektedir. Eskiden köylerinde her yıl Rumlar, panayır yapıyorlardı. İki-üç yıldır bundan da vazgeçmişlerdir.

17. 2. 1962

ZEYTİNLİK KÖYÜNÜN BAŞKA YERE NAKLİ MESELESİ HAKKINDA

KÖY

Türklerin 300 yıl kadar önce gelip yerleştikleri bugünkü Zeytinlik (Alifodez) köyünde 95 nüfus yaşamaktadır. Köydeki ev sayısı 32; arazi miktarı ekilebilen 2000 dönüm, davar sayısı 500 başdır.

Zeytinlik köyü küçük bir köy olmasına rağmen okulu, öğretmeni, camisi, hocası, şirketi, bakkalı, kahvesi, yolcu otobüsü vardır. Köye her gün posta gelip gitmektedir. İçme suyu köyün içinden çıkmakta, yaz kış akmaktadır. Ustelik şehre yakın olan bu köyün sakinleri, hemen her gün Lefkogaya innmektedir.

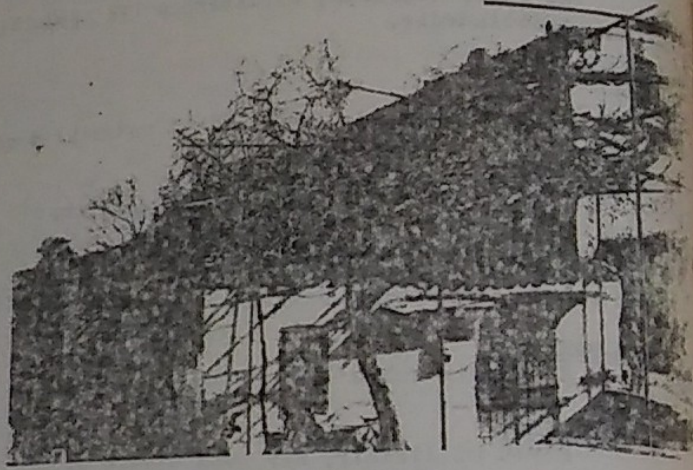
Fakat, bütün bunlara rağmen Zeytinlik köyü gelişip büyüyenini, 300 yılda ancak bağrında 32 evde 95 nüfus barındırabilmiştir. Köylü nedenini; Koroni Tepesinin taşlarında bulmaktadır!

KORONİ TEPE Sİ İLE TAŞLARI

Zeytinlik köyü Koroni Tepesinin yamaçlarında kurulmuştur. Bu tepenin üst kısımları irili ufaklı kayalarla doludur. 1 tonluk, 5 tonluk tonluk 20-30 tonluk tek parça olan bu kayalar köyü, kurulduğu günden beri her an tehdit etmektedir.

Daha çok yuvarlak, göbe şeklinde olan bu kayalar, zaman zaman kaymakta, gürültü ile tepeden tekerlenerek korkunç bir şekilde köyün içine ya da dışına düşmekte, kayanın iriliğine göre önünde ne bulursa ezerek, alıp götürmektedir.

Özellikle kışın, yağmurdan yumuşayan toprak, bu iri kayaları sırtında taşıyamamaktadır. Gene kayaları tutan topraklar çıplak olduğu için, yağmur suları bu toprakları, tepeden aşağıya sürüklenmekte, kayaların desteksiz kalmasına yol açmaktadır.

Koroni Tepesinin yamaçlarındaki evlerden birkaçının görünümü. Yukarıdaki resimde, çıplak yamaçların mey- çok iyi belli olmaktadır.

Dik neyilli cрази üz- rinde olan, yu- varlak, söbe- şeklindeki tek parça kayaların, her an için ye- rinden koparak düzlüğe ulaşması; aşınmasına devam etmesi mukadderdir. Esasen bu doğanın bir kanunudur. Fakat insanlık bunun can ile mala zarar getirmeden olmasına ister, bu yolda de- ğa ile mücadele eder.

Ne yazık ki köy halkı bu kayalarla şimdiye dek hiç mücadele et- memiş üstelikte kurbanlık kuzu gibi kayaların altına ev yer yapmaktan kaçınmamış, muhtemel bir felâketi elleriyle yaratmakta bir sakınca gör- memişlerdir. Köylü tepenin üzerine sıra sıra ağaç dikse, tepeyi, ağaç- landırırsa idi, felâket gene de önlenirdi. Ne yazık ki bu yapılmamış, tepenin yalnız evlerden aşağı kısımları ağaçlandırılmıştır.

KÖYÜN NAKLİ MESELESİ

Şimdiye dek Koroni tepesinin taşları pek çok defa köye düşmüş, duvarları, evleri, ağaçları yıkıp ezmiş, fakat bir talih eseri olarak can kaybına sebep olmamıştır. Ama köylü, bunun ilelebet böyle devam etmeyeceğini biliyor; bunun için de muhtemel bir felâketin önlenmesi için Hükûmete sık sık müracaatta bulunuyor; köyün başka bir yere naklini istiyor.

Hükûmet köylünün bu isteği ile ilgilenmiş, köye mühendisler gön- dererek durumu yerinde inceletmiş, raporlar hazırlanmış; neticede köyün başka yere naklini uygun görmüştür. Hükûmetce, mühendisce, köylülerce köyün Yel tepesinin (Ayyera) üzerine nakledilmesi kararlaştırılmış, bunun için istavri mevkiinde yer bir e ayrılmıştı. (Yel tepesi köyün hemen

dibindedir) Fakat tedhişçiliğin bağlaması ile iş nakilde kalmış, köylüye de: "evraklar yandı" denmiştir.

HENDEK-50 BİN LİRA

Köylü mesele üzerinde ısrar edince, köye iki mühendis daha gelmiş. Bunlardan biri: "Tepenin üzerine kugak şeklinde hendek kazılırsa tehlike önlenir" demiş. Ötekisi de: "Köyün nakil işi en azdan 50 bin lira ister" demiş. Fakat köylü birincisini tekin bulmamakta, ikincisini de şişirme (mübalaâlı) bulmaktadır. Köylüye göre nakil işi, 15-20 bin liranın bağa- dır.

SONUÇ

Durum şimdilik bu merkezdedir. Tehlikeyi Hükûmette takdir etmiş- tir. -Hattâ zamanın valisi köyü gelip görmüştür. - Meselenin en kısa bir zamanda ele alınarak, köy halkının gıyotinin altından kurtarılması gerek- mektedir. Bu kurtarma işlemi yapılmadığı takdirde köy, bir gün gelecek- tamamen kayalar altında kalacaktır. Bu tahakkuk etmezse bile köy, devamlı bir korku içinde olduğu için büyüyemeyecek, gelişemeyecektir. Tabir caiz- se şimdiki durumda köy halkı, Koroni tepesinin korkunç kayalarının gölge- sinde, bir karınca hayatı yaşamaktadır.

23. 2. 1962

Zeytin, Kıbrıslı köylünün en başta gelen gelir kaynaklarından biridir. Ama birçok köylerde, zeytin ağaçla- rının gerekli bakımdan yoksun bira- kıldığı görülmektedir.

***** B A F *****
*
* Gündoğdu *
* Faslı *
* Yuvalı *
* Görmeli *
* Akersu *
* Soğucak *

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Dağlık, tepelik, engebeli bir arazi üzerinde kurulmuş olan Gündoğdu köyünün çok eski geçmişi vardır. Köyün çevresinde, Kranasi dere-sinin duvarlarında, ev iriliğinde kırmızı ile beyaz renkte kayalar vardır. Bu kayaların içinde kapısı büyük, içerisi geniş fakat düz olmayan mağaralar bulunmaktadır. Gene köyün güney batısında Bessena bölgesinde toprak altında eski insanlar tarafından yapılmış olduğu anlaşılan bir mağara vardır. Bu mağaraların kimisinin ağız çember, kimisinin de birer biçimindedir. Mağaranın içine inmek için (1½-2 metre derinliktedir) duvarlara, basamak görevini gören oyuklar açılmıştır. Bu bölgedeki bütün mağaralar birbirlerine bağlanmaktadır. İçlerinde pek çok eski çağlara ait olduğu sanılan çanak, çömlek, alet, edevat, süs eşyası, altın gibi tarihi şeyler bulunmuştur. Kranasi dereesindeki mağaraları da o çağın insanları tarafından ağıl olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Bu insanlar sonraları, Kranasi'deki ağıllarına daha yakın olmak için köyün güneyine yerine kulübelere yapılarak, bir mil kadar uzaktaki Bessena mağaralarını terketmiş olabilirler. Kranasi'deki mağaralar, bugün de Gündoğdu halkı tarafından ağıl olarak kullanılmaktadır.

Söylendiğine göre bu yerde yaşayan eski insanlar çok cesur, yırtıcı, kırıp dökücü, ganimetçi, kişileme. Çevrelerine dehşet salıp onları korkuturlarmış. Bunun için çevredeki halk bunlara ortalığı kassıp kavuran, kırıp dökken anlamında Antrigomenos demişler. Bu zamanla halk ağzında Antroligu şeklini aldığı, köyün adının da bundan geldiği sanılmaktadır.

veya çocukları anılarına, babalarına 6-7 yaşından yarıcı olmaya başlarlar. Köy çocukları okuldan sonra oyun bilmez; çünkü onları bekleyen iş vardır. Tatilde ise çocuk güneş doğmadan ya harmana gider, ya da davarlarla ovaya çıkar.

Gene söylendiğine göre, bu yerin ilk insanların kafası kelmiş, Bunun için bu yer, "kel adamların yaşadığı yer" anlamında çevredeki halk, Antroligu adını vermiş. Antro: adam; ligu: kel anlamındadır.

Gene bir başka söylentiye göre bu yerin insanları yırtıcı, kırıp dökücü vahşi davranışlı olduklarından bunlara kurt gibi adanmış anlamında çevredeki halk, Antroligu derlermiş. Antro: adam; ligu: kurt demektir. Söylendiğine göre bir zamanlar Kranasi dereesindeki mağaralardan birinde -Anyanya mağarası- Anyanya denilen vahşi, sefil görünümlü, uzun saçlı, iri yapılı, çok hızlı koşan birisi yaşamakta imiş. Bu vahşi kişi gelen geçenin önüne çıkar, onları soyarmış. Çevredeki halk bu vahşi kişinin elinden çok çekmiş. Kurtulmak için de bir araya gelmişler, üzerine saldırarak yakalamışlar, yakarak ortadan kaldırmışlar. Köyün adının bundan da gelmiş olabileceği söylenmektedir.

Sonradan, güneşin doğduğu köyden görüldüğü için köye Gündoğdu verilmiştir. Ama köylü "Günbatı" adını daha uygun bulmaktadır.

Köyün Türklerden önceki sakinleri olan Venedikliler, çok zengin kişilermiş. Türkler Kıbrıs'ı alınca altın eşyalarla, altın paralarını köyünFerah mevkiindeki bir çitlenmiş ağacının gölgesine -güneş doğarken yere düşen -gölgesinin olduğu yere- bu altınları gömerek, -barış zamanında yeniden geri gelerek almak umudu ile- kaçırmışlar. Bu köye sonradan bir çok defalar İtalyanlar gelerek, fakat bir şey bulamamışlar. Bir çok köylü hala bu umutla her çitlenmiş ağacının gölgesinde, hazine aramaktadır!

İLÇE-YOL

Baf ilçesine bağlı olan köy, Poli'ye 4½ millik toprak yol ile bağlanmaktadır. Bu yol 5-6 yıl önce açılmıştır. Eskiden köylü Fasli-Kalkanlı yolu ile Kasabaya gidip gelmekte idi, Köy halkı Poli'ye açılan yeni yolun asfaltlanması için uğraşmaktadır. Köyün iç yolları, taşıt araçlarının geçebileceği kadar geniştir. Evlerin hemen hepsi köyün iç yolları üzerine, düzgün bir şekilde taşlardan yapılmıştır.

NUFUS

Köyün 600 nüfusu vardır. Köyden şehirlere göç olmaktadır.

TOPRAK-TARIM

Keyalık olan köyün, düz arazisi azdır. Ekilebilen topraklar 2500 dönümdür. Köyde daha çok arpa, buğday, yulaf, burçak, vigo, mercimek, susam, pamuk, patates, zeytin, harnup, badem, incir yetiştirilmektedir. Fakat köyün başlıca uğraşı hayvancılıktır. Köyde 2000 baş kadar küçük baş hayvan vardır. Akama ormanı çobanlara yasak edilmeden önce köylüler 7000 baştan çok davarı bulundurmaktaydı. Bölgenin hayatı sayılan bu ormanın yasak edilmesini, köylüler -Türk-Rum karışık- 1960 yılında büyük bir miting yaparak protesto etmişlerdi.

SU

Köyün içme suyu, Sambirga ile Faraklo mevkilerinden gelmekte, her eve dağıtılmaktadır. Köylü bu sudan memnundur.

Köyde sulama suyu yoktur. Yalnız Kranasi mevkiinden çıkan pınar suyundan, civardaki köylülerin bir kısmı yararlanmakta, çok az da olsa zerzevat yetiştirmektedirler. Çok eskiden Fasli köyündeki pınarın suyu, Gündoğdu'ya kadar arklarla akıtılmakta idi.

CAMI

100 yıl kadar önce yapılmış olan caminin, durumu çok kötüdür. Halk içine girip ibadet yapmaya korkmaktadır. Köylü elbirliği yapıp camiyi onarmaya yanaşmamakta her şeyi Evkaftan beklemektedir. Caminin 30 harnup, 25 zeytin, 30 badem, 20 dönüm de toprağı vardır.

OKUMA-YAZMA

100 yıl kadar önce köyde öğrenim yapılmakta idi, Fakat ilk okul binası 30 yıl önce yapılmış, sonradan eklemeler yapılarak genişletilmiştir.

100 öğrencili olan okulun 2 öğretmeni vardır. Köyün 165'i okuma yazma bilmektedir.

DOKTOR-EBE

Doktor-ebe için Poli ile Kasabaya gidilmektedir.

ŞİRKET

Köyde kredi şirketi vardır. Bu şirkete Fasli de bağlıdır.

KAHVE-BAKKAL

Köyün üç kahvesi, bir bakkalı, bir de şirket bakkaliyesi vardır.

TAKSİ

Köyde bir taksi, bir yolcu arabası, iki yük arabası, iki traktör, bir motosiklet vardır.

POSTA

Haftada üç kez köye posta gelmektedir.

POLİS

Polis bir Rum köyü olan Druşa'dadır. (4½ mil)

TELEFON

1962 yılı başında, köye telefon konmuştur.

ELEKTRİK

Yoktur. En yakın elektrikli yer Poli'dir.

KULUP-BİRLİK

"Gündoğdu Spor ve kültür Yurdu" adında köyde bir kulüp kurulmuş fakat yaşatılamamıştır. Köyde Çiftçiler Birliğinin bir şubesi vardır.

MİLLİYETÇİLİK

Denizden yüksekte olan köyden Anadolu kıyılarına, Toros dağlarına sık sık görmek mümkündür. Çok milliyetçi, cesur olan köylü bölgedeki Rumlarla pek çok çekişmeler yapmış, köylülerine yerleşmek için uğraşan Rumlara hiç fırsat vermemişlerdir. Milli günler okulda, öğretmenlerin günde nisbetinde parlak bir şekilde kutlanmaktadır. O gün bütün evlere bayrak çekilmekte, okul süslenmekte, yollara mersin dalları serpiştirilmektedir. Her yerde Atatürk ile Türk büyüklerinin resmi vardır.

TÜRK-RUM YAKINLAŞMASI

İnye, Druşa, Neohoryo, Protromi, Bitokobo gibi Rum köyleri ile çevrili olan köyün halkı, Rumlarla alış-verişini kesmiştir. Eskiden çevredeki Rumları yanlarında işletmekte olan Gündoğdu'lular zamanla bu üstünlüklerini yitirmişler, toprakları içinde Rumların evler, ağıllar yaparak yerleşmelerine göz yummuşlardır. Bunun sonucu olarak hemen diplerinde Neohoryo (Yeniköy) adında yeni bir köy ortaya çıkmıştır. Hele Aynikola çiftliği sahibi Hapla'nın öldürülmesi (Bak: Hapla) bölgedeki Rumların topraklanmasına sebep olmuş Neohoryo köyü bir kulübe ile bir ağıldan ibaretken kısa süre içinde büyüyüp gelişmeye başlamıştır. Bu köy, Gündoğdu'nun şimdi iki misli büyüklüğündedir. Neohoryo tedhişçilik günlerinde Gündoğdu için tehlikeli olmuş, fakat Türkler daha baskın çıkarak köyü sarmışlar, köyün ta içine değin girerek Rumları erkekçe düşüşmeğe davet etmişlerdir. Rumlar korkarak, Gündoğdu'ya elçi göndermişler, birbirlerine "dokunulmazlık" hususunda anlaşmaya varmışlardır.

HAPLA

Hapla Beyrutlu Müslüman bir Arap'tır. 1883 yılında Kıbrıs'a gelerek, Poli'nin batısında Altıncık körfezinin (Hirsofu) Podamuz mevkiinde, Aynikola çiftliğini, Gündoğdu'lu bir Türk çiftçiden satın almıştır. Hapla bu çiftliği kısa bir süre içinde geliştirmiş, gerek Rumlardan gerekse Türklerden durmadan toprak satın almış, onları işletmiştir.

Hapla, çiftliğini daha da büyütüp geliştirdikten sonra çiftlik, Akama ormanına Gündoğdu'lu çobanlar tarafından salınan keçilerin baskınına uğramış. Hapla çobanlara ihtarlarda bulunmuş çiftliğine giren keçileri vuracağını söylemiş. Dedikini de yapmış. Bunun üzerine Arnavut, Hasan Ağa, Mehmet Madi adında üç Gündoğdu'lu çoban, keçilerini öldürdü diye Hapla'yı çiftliğine giderken dağda kıstırmışlar, öldürerek uçurumdan atmışlar, atını da bir mağaraya bağlamışlar (at açlıktan ölmüş)

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Yuvalı, Alona tepesinin eteklerinde kurulmuş küçük bir köydür. Evlerin bir kısmı tepenin eteğinde, bir kısmı yamaçta olduğu için köy, uzaktan bakıldığında ayrı iki küçük köy görünümündedir. Köylü alt kısma "aşağıki mahalle", üst kısma da "yukarıki mahalle" demektedir.

Bu küçük köyün ne zaman, kimin tarafından kurulmuş olduğu bilinmemektedir. Köyün çevresinde tarihi bir yapının kalıntıları da yoktur. Yalnız köyde en eski yapı olarak Arhangelos kilisesi ile köyün bir mil atısına düşen bir manastır göze çarpmaktadır. Venediklilerle köyden kalma olduğu söylenen bu kilise ile manastır, köyde Rum olmadiği için kullanılmamakta fakat, her gün Trakipedula köyünden bir Rum gelerek bu kiliselerin mumlarını yakmaktadır. Ayrıca Rumlar bu kilise adına köyde her yıl panayır açmaktadırlar.

Türkler Kıbrısı aldıktan kısa bir süre sonra bir kaç Türkiyeli aile köye gelerek yerleşmişler, çobanlıklar yapmaya başlamışlar. Zamanla hem Türkler köyde çoğaldıkları, hem de Diyarizo deresi kıyın geçit vermediği için hristiyan olan yerli halk, yavaş yavaş köyden ayrılmaya başladılar. Özellikle Trakipedula'ya göç etmeye yükümlü kalmışlardır. Fakat topraklarını satmamış olan bu köylüler; bulundukları köylerden her nevsim Yuvalıya gelerek, topraklarını sürüp ekmektedirler.

Diyarizo deresi kıyın geçit vermediği için, köye gidiş-geliş, aylarca durmaktadır. (Bak: Diyarizo) Köylü, Diyarizo deresinin örfi idaresinden kurtulmak için hükümete pek çok defa baş vurmuş, dere üzerine bir köprü yapılmasını istemiştir. Fakat hükümet, köprü çok pahalıya mal olacağı için köyü, derenin batı kıyısına asfaltın üzerine taşınmayı uygun bulmaktadır. Yakında bunun tahakkuk edeceği söylenmektedir. Hükümet bunun için 11 bin lira ayırmıştır.

Prastyo adının nereden geldiği bilinmemektedir. Yuvalı adı köye, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu tarafından verilmiştir.

NÜFUS

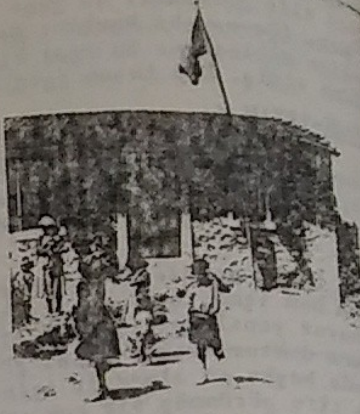
Köyün 85 nüfusu vardır. Her yıl artış olmakla birlikte, yetişen gençler şehirlere kaçmaktadırlar. Köyün çok az toprağı oluğu bunun başlıca nedenlerindenidir.

İLÇE-YOL

Baf ilçesine bağlı olan köy, Kasabadan 20 mil uzaklıktadır. Asfaltan köye değin uzanan 1/2 millik toprak yol, tamire muhtaçtır. Diyarizo deresi kıyın geçit vermediğinden, üzerine köprü yapılması gerekmektedir. Fakat hükümet bu köprü pahalıya çıkacağı için köyü, derenin batı kıyısına taşınmayı uygun görmektedir. Köyün iç yolları, keçi yollarından ibarettir.

TOPEAK-TARIM

Köy topraklarının çoğu Rumların elindedir. Türklerin ancak 1000 dönüm kadar toprağı vardır. Bu 1000 dönüm de, köyün eski sakini Rumlardan satın alınmıştır. Köylü geçimini arpa, buğday, bakla, bögürölce, fasulye, fındık, patates, zeytin, harnup, badem, üzüm, incir, zerzevat yetiştirerek, sağlamaktadır. Köydeki küçük baş hayvan sayısı 120'dir.

Yuvalı ilkokulunun görünümü. Köy 1927'de okula kavuşmuştur. Çocuklar daha önceleri ya bilisiz kalmıya, ya da yakın Türk köylerine giderek okumaya yükümlü kalmakta idi.

SU

Köyün içme suyu, 3 mil uzaklıktaki bir pınardan gelmektedir. 1 1/2 mil öteden Kadarahtı tepesinden köye getirilen bir pınarın suyu, havuza akıtılmakta, oradan bahçelere dağıtılmaktadır. Köylü Diyarizo deresinden pek yararlanmamaktadır.

CAMI

Köyün camisi yoktur. Köylünün gücü yetmediği için yapmamakta fakat, yaptırılmaması için uğraşmaktadır. Köyün bayramdan bayrama, Kavaklı köy (Ay Yorgi) ile Ceyhan (Ciyas) köyü camisine gitmektedir.

OKUMA-YAZMA

Köye okul 1920 yılında açılmıştır. Daha önceleri öğrenciler yaya olarak, Ceyhan (Ciyas) köyüne gitmeye yükümlü kalmakta idi. Okul binası 1927'de yapılmıştır. Öğretmen evi yoktur. Okulun 15 öğrencisi vardır. Köyde okuma yazma bilmiyen 5-6 kişidir.

DOKTOR-EBE

Köye doktor uğramamaktadır. Doktor ile ebe için, Kasabaya gidilmektedir.

POLİS

Polis 4 mil ötede bir Türk köyü olan Bağırkara'dadır. (Fasula).

TELEFON

En yakın telefonlu köyler Bağırkara ile Trakipedula'dır.

POSTA

Köye her gün posta gelmektedir. Posta torbasını otobüs geçerken asfalta bırakmakta, bir köylü de yaya olarak köye getirmektedir.

ELEKTRİK

Köye en yakın elektrikli yer Bağlarbağı (Malya) köyüdür. (9 mil)

ŞİRKET

Köyün kredi şirketi vardır. Köylü şirkete borçludur.

TAŞIT

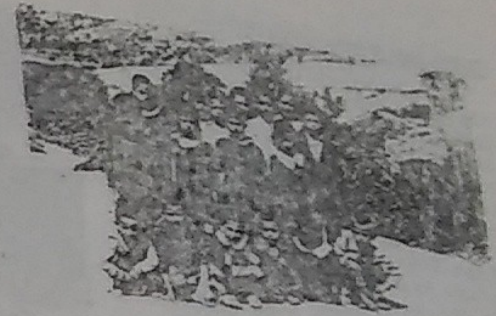
Köyün taşıtı yoktur. Asfalta yaya inen köylü, Esentepe (Aynikola) otobüsü ile şehre gidip- gelmektedir.

KAHVE

Köyde bir kahve vardır.

MİLLİYETÇİLİK

Bütün Baf köylerindeki Türklerin aksine, Yuvalı köy halkı temiz Türkçe konuşmakta, dilleri Rumcaya kaçmamaktadır. Birlik halinde olan köylü çok milliyetçidir. Milli günler okul bahçesinde kutlanmakta, bayrama köylü de katılmaktadır. 0 gün köy bayraklarla donatılmaktadır. Atatürk'ün resmi her evde bulunmaktadır.

Yuvalı İlk Okuluna devam eden köy çocukları. Çocuklar büyüyünce, köyün toprakları çok az olduğu için, şehirlere göç etmeye yükümlü kalmaktadır.

TÜRK-RUM YAKINLAŞMASI

Tedhişçilik yıllarında köylü teptan, çevredeki Türk köylerine göç etmeye yükümlü kaldı. Bundan arka da bırakıkları evleri, ağılları, mulları Rumlar tarafından basara u'ratılmıştı. Bir yıl kadar süren göçebe hayatından sonra gene köylerine dönen Yuvalı'lar, Rumlarla alış-verişi kesmişlerdir. Köylü o günleri unutamamakta, uğradıkları zararın acısını hala çekmektedirler.

DIYARIZO

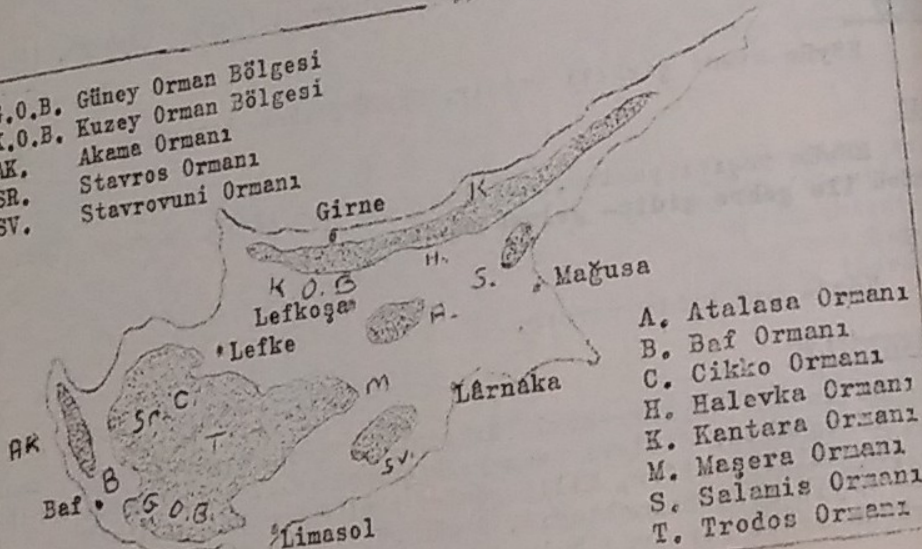
Karlıdağ'dan çıkarak Sakarya (Kukla) köyü yakınında Ak Denize dökülen Diyarizo dere-si, Kıbrıs'ın yaz kış akan derelelerinden biridir. Fakat yaz aylarında kuruluştur. Çevresinde hem mal gücükçe ulaşabilmektedir. Kıyısında ün yapmıştır. Diyarizonun katilliği, Diyarizo iki defa Ceyhan (Ciyas) köyünü basmış mal, can ne bulduysa sulara gömmüş, köyün izini bile bırakmamıştır. Diyarizo develeri ile birlikte bir Rumu azgın sularına gömmekte sakınca görmemiştir. Diyarizonun son kurbanı Bağrıkaralı Fikri Keren adında bir çobandır. Diyarizo bu çobanı 8 Şubat, 1962 tarihinde sularına gömmüştür.

Diyarizo her kış Yuvalı köyünü 3 ay örfi idareye sokmaktadır. Dere üzerinde köprü olmadığı için köylerle, şehirlerle temas yapılamamaktadır. Hastalar, gebe kadınlar sancılar içinde kıvranıma yükümlü kalmaktadır. Pek çok köylü bazan çıplak olarak dereyi geçmekte fakat, hastalanarak yatağa düşmektedirler. Zalim, kaatil Diyarizonun elinden kurtulmak için, Yuvalı halkı köylerinin naklini sevinçle karşılamaktadır.

19. 2. 1962

KIBRISIN ORMANLARI

- G.O.B. Güney Orman Bölgesi
- K.O.B. Kuzey Orman Bölgesi
- AK. Akama Ormanı
- SR. Stavros Ormanı
- SV. Stavrovuni Ormanı

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Tepelerle çevrili çanak gibi bir arazi üzerinde, 1953 yılı yer sarsıntısından sonra yeniden kurulmuş olan Görmeli, yüksekten bakıldığında bir kamp görünümündedir. Daha önce, Beyaz Uçurum (Asprogremo) tepesinin yamaçlarında kurulmuş olan köy, tepeden kayması yüzünden birçok kez hasara uğramış, 1953 yılında vuku bulan büyük yer sarsıntısı sonunda da tamamen harap olmuştur. Bunun için hükümet köyü, 1953 yılında bugünkü yere taşınmış, evleri de hep aynı biçim yaptırılmıştır. -1951 yılında köy yürümüş, ciddi bir tehlike atlattığı. O yıl Türkiye köylüye 500 lira yardımda bulunmuştu.-

Köyün ilk kurulduğu tarih kesin olarak bilinmemektedir. Fakat Simyero mağarasının içinde çanak, çömlek gibi eski çağlara ait birçok eşyanın bulunması köyün geçmişi hakkında kişiye bazı bilgiler vermektedir. Eski köyün geçmişi hakkında kişiye bazı bilgiler vermektedir. Eski köyün geçmişi hakkında kişiye bazı bilgiler vermektedir. Eski köyün geçmişi hakkında kişiye bazı bilgiler vermektedir.

Bu köye Türklerin, 350 yıl önce, Türkiyeden gelerek yerleşmeye başladıkları, ilk gelenlerin de, Hacı Osman ailesi olduğu söylenmektedir. Hayvancılıkla uğraşan bu aile, zamanla bu yerde üreyip çoğalmışlardır. Türklerin köyde çoğalması üzerine Hristiyan halk, köyü yavaş yavaş terk etmeye yükümlü kalmıştır. Bugün köyde hiç Rum yoktur.

Köyün adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Fakat köylü, Türkiyeden gelen atalarının buraya "Anayurt" adını verdiklerini, bunun da Rumların dilinde zamanla Anadyu biçimine girdiğini öne sürmektedir. Köye sonradan Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Görmeli adını koymuştur.

NÜFUS

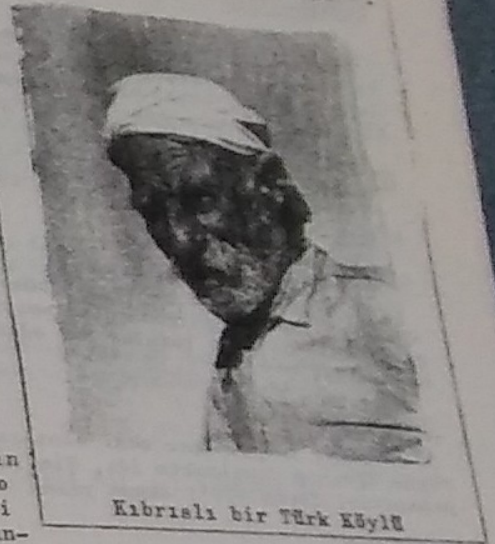
Köyün nüfusu, Girit Marot'tan göç eden Türklerle birlikte 500'ü bulmaktadır. Londra ile şehirlere göç olmasına rağmen, nüfusta artış kaydedilmektedir.

İLÇE-YOL

Baf ilçesine bağlı olan köy, Kasaba'dan 25 mil uzaklıktadır. Yolları Rum köyü olan Fidi'ye kadar asfaltlanmıştır. Fakat yolun Fidi'den sonra asfaltlanmayacağı, Görmeli yolunun (3½ mil) gene toprak olarak bırakılacağı anlaşılmaktadır. Bozuk, uğurumlu, sert bükümlü olduğu için, köylü bu yoldan çok yakınmakta; genişletilmesini, bükümlerin meylinin de hafifletilerek asfaltlanmasını istemektedirler. Köyün yalnız Fidi'ye yolu vardır. Köylü, Kuşluca (Sarame) ile Aktepeye (Asproya) Alime köprüsüne- yol açılarak, köylerinin bu Türk köyleri ile bağlanması için, yıllardan beri uğraşmaktadır. Fakat hem köylünün uyumsuzluğu, hem Girit Marot köyü Rumlarının tutumu, hem de hükümetin davranışı buna engel olmaktadır. Köylü Alime köprüsüne değin, 3 mil yaya olarak gitmek-te, oradan Aktepe otobüsü ile şehire inmektedir.

POLİS

Polis bir Rum köyü olan Fidi'dedir. (3½ mil)

Kıbrıslı bir Türk Köylü

TOPRAK-TARIM

Köye ait olan topraklar geniş bir sahayı kaplamaktadır. (35 bin dönüm) köylü arpa, buğday, burçak, yulaf, luvana, bakla, nohut, mercimek, biber, fasulye, patates, zeytin, badem, üzüm, incir, ceviz, elma, zerdeçalı, kayısı, erik, sersevat tarımı ile uğraşmakta, hayvan beslemektedir. Köylünün 3 binden çok, küçük baş hayvanı vardır.

SU

Köyün içme suyu iyidir. 1955'de köye getirilmiştir. Sulama suyu yoktur.

CAMİ

Köyün camisi yoktur. Hükümet köyü yeniden yaparken cami için yer ayırmış, fakat inşaatından kaçınmıştır. Eski köyün camisi vardı. Köylü şimdi kulüp olarak tutulan bir odada ibadet etmektedir. Caminin çok az malı vardır.

OKUMA-YAZMA

Köy, 30 yıl önce okul binasına kavuşmuştur. Fakat daha önce de köyde öğrenim yapılmakta idi. Şimdiki okul, köyle birlikte yeniden yapılmıştır. Köyün 70'i okuma yazma bilmektedir.

DOKTOR-HEBE

Fidi'de doktor da ebe de vardır. Fakat köylü tedhişçilikten bu yana Kasabaya gitmektedir.

ŞİRKET

Köyde kredi şirketi vardır.

KAHVE-BAKKAL

Köyde 3 kahve, 2 bakkal vardır.

TAŞIT

Köyde 2 yük arabası (kamyon) vardır. Şehire Aktepe otobüsü ile gidilip gelinmektedir.

POSTA

Posta paketi haftada üç kez Fidi'ye gelmekte, oradan eşekle köye getirilmektedir. (Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleri)

TELEFON

Köyde orman dairesine ait bir telefon vardır.

ELEKTRİK

En yakın elektrikli yer, bir Rum köyü olan Strumbidir.

KULUP-BİRLİK

Köyde bir kulüp odası vardır. Fakat cami olarak kullanılmaktadır.

MİLLİYETÇİLİK

Köy halkı millicidir. Milli günler okulda kutlanmaktadır. Her evde bayrak ile Atatürk'ün resmi vardır.

TURK-RUM YAKINLAŞMASI

Fidi, Girit Marot, Lasa, Simu gibi Rum köyleri ile çevrili olan Görmeli'nin halkı tedhişçilikten bu yana Rumlarla alış-veriş kesmiştir. Köylü pusuya düşürülerek nacaklarla, odunlarla öldürülen iki köylülerini unutamamaktadır. Taksi ile köylere gitmekte olan Salih Tahir, Şerif Ali Tahir, Hüsnü Tahir adındaki üç kardeşin üzerine 200 kadar Rum saldırmış, Salih ile Şerif Ali'yi öldürmüşlerdi. Hüsnü ise başına yediği demir ile nacakın öldürücü darbelerine dayanarak yere yıkılmış, bacakları yılmış Rumlar da kendisini öldü zannederek bırakmışlar. Hüsnü bütün gece tepelerde sürünerek, sabaha doğru her yanı kan içinde Kaşlucaya varmış. Fakat bu üç kardeş savaştan ölmesini bilmişlerdir. 0 gece pusu yerinde ölü olarak üç de Rum bulunmuştur.

Köylü bu acıyı unutamamakta, şehitlerin anısını içinde daima taze tutmaktadır.

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Kıbrısın batısında, en uç Türk köylerinden biri olan Akarsu köyü, ormanlık bir yerde, Ay Eleni ile Celli deresi kaynaklarının birleştiği, 300 yıl kadar önce Türk göçmenler tarafından kurulmuş küçük bir köydür. Çevresindeki mağralarda bulunan birçok tarihi eşyalarla aletlerden, bu yerde daha önce de bir köy ya da kent olduğu anlaşılmaktadır. Köylünün anlattığına göre, bu yerde çok eskiden büyük bir kent varmış. Yer sarsıntıları daha sonrada iki derenin sularının azalması bu kenti yok etmiş.

Akarsuları olduğu için köye Akarsu denilmiş. Fakat bu zamanla dönüşerek Akarsos şeklini almış. Bugün köye gene Akarsu denilmektedir.

İLÇE-YOL

Baf ilçesine bağlı olan köy, Kasabadan 12 mil uzaklıktadır. Deniz kıyısından köye ayrılan 6 millik toprak yol hem çok bozuk hem de çok dardır.

KÜFUS

Köyde 140 Türk, 67 Rum vardır. Nüfus her yıl artmaktadır.

TOPRAK-TARIM

1500 dönüm kadar ekilebilen toprağı olan köy Türkleri, harnup, zeytin, üzüm, buğday, arpa, zerzevat gibi ürünler yetiştirmektedir. Köy Türklerinin fakat köyün başlıca uğraşını göçmenlik teşkil etmektedir. Köy Türklerinin 1000'den çok keşisi, 300'den çok ta koyunu vardır. Bunun için, köye kenan keşi yasağının kaldırılmasını istemektedirler.

SU

Köyün içme suyu vardır.

HAVUZ

Köylü, Ay Eleni ile Celli derelerinden daha çok faydalanmak için, bu dereler üzerine bir havuz yapılmasını istemektedir. Bunun için uğraşmakta olan köylü, henüz ilgili makamlardan olumlu bir cevap alamamıştır.

POLİS

2 mil ötede bir Rum köyü olan Peya'dadır.

TELEFON

En yakın telefon Kahika'dadır (keçi yolundan 1½ mil) köye 1962'de telefon konulacağı bildirilmiştir.

ELEKTRİK

En yakın elektrikli yer Kasaba ile Strumbi'dir.

POSTA

Köye Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleri posta gelmektedir.

TAŞIT

Köyün bir taksisi, bir de traktörü vardır.

ŞİRKET

Türklerin ayrı şirketi vardır. 6 bin lira kadar borçta olan şirkete köylü, faizleri bile güçlükle ödeyebilmektedir. Köylü Rumlar tarafından harap edilen evlerini yeniden yapmak için bu borcun altına girmiştir.

KAHVE-BAKKAL

Köyün bir kahvesi, bir de şirket bakkaliyesi vardır.

SANAYİ

Köyde sadece eski bir yağ değirmeni bulunmaktadır.

CAMI

Köyün camisi, 1953 yer sarsıntısında hasara uğramış, hiç tamir görmemiştir. Köylü tarafından kullanılmıyan bu caminin tamir edilmesi için, epeyi uğraşmış, fakat sonuç elde edememiştir.

OKUMA-YAZMA

Akersu'nun okula ilk, 50 yıl önce kavuştuğu söylenmektedir. Bugün 19 öğrencisi olan ilk okul, köyün ihtiyacını karşılamaktadır. Köyde okuma yazma bilenlerin sayısı, her yıl artmaktadır. Köyün %50'si okuma yazma bilmektedir.

DOKTOR-EBE

Doktor Kahika'ya gelmektedir. Ebe de Kahikadadır. Fakat Akarsu Türkleri Kasabaya gitmeği yeğ saymaktadırlar.

DESTEBA

Köyün 30 yıldan beri destebanı Rumdur. Çoğunluk Türklerde olduğu için, destebanın da Türk olmasını istemektedirler.

MİLLİ GÜNLER

Milli günler son yıllarda kutlanmaya başlanmıştır. Bayramlar öğretmenlerin gücü nisbetinde parlak geçmektedir. 32 ayle olan köyde, 13 Türk bayrağı vardır.

TÜRK-RUM YAKINLAŞMASI

Kahika, Peya, Kili, Strumbi, Tala gibi büyük Rum köyleri arasında bulunan Akarsu Türkleri, Rumlarla pek temasta bulunmamaktadırlar.

Tethişçilik günlerinde, bu köylerden gelen baskıları, Türkler deima hatırd tutmaktadırlar. Hele Köylerinde yaşıyan Mustafa Emir Osman adındaki bir Çıralı'nın kardeşlerinin, kırma ile vurulup, nacak ile parçalanışını unutamamaktadırlar.

Köy Türkleri bu baskı sonucu, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonunun yardımı ile köyü terketmişler, Yılmaz köye (Şillura) yerleşmişlerdi. Cumhuriyetten sonra tekrar köylerine dönen Türkler, köyde bir harab ile karşılaşmışlardı.

Geçenlerde bir Türk genci, köyden bir Rum kızını kaçırmış, onu müslüman yapmış sonradan evlenmişlerdir.

Köyde yaşlıların dilinde hakim dil Rumcadır.. Fakat bu üstünlük her geçen yıl azalmaktadır.

17. 12. 1961

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Dağlık, ormanlık bir bölgede kurulmuş olan köyün. çok eski tarihi olduğu söylenmektedir. Köyün eski yerinde bulunan, birçok tarihi eşyalarla aletler de bu söylentileri doğrulamaktadır. Söylendiğine göre bir zamanlar bu yerde uygar bir kent varmış. Bu kent, toprak kayması sonunda mahvolmuş, ortadan kalkmış. Bugünkü Mamundalının kuruluşu ise, Türklerin Kıbrıs almasından az sonraya tesadüf etmektedir. 350 yıl kadar önce Boşma Çiftliğinden gelen Mahmut Ali (Alikko) adında bir cesur çoban ile adamları bu dağlık, ormanlık yere gelerek mağaralara sığınmışlar; sonra da ev-yer yaparak bölgeye yerleşmişler, üremişler. Efe bir kişi olan Mahmut Ali, adamları ile birlikte bölgedeki Hristiyanlarla epeyi mücadele etmiş.

Köyün adının nereden geldiği hususunda iki söylenti vardır. Birincisi köyün kurucusu Mahmut Ali'nin adına; ikincisi de ebe anlamına gelen Mam kelimesine dayanmaktadır. Güya köyde, Mahmut Ali'nin soyundan bir ebe varmış. Bu ebe bütün bölgeye ebelik yapıyormuş. Çok seviliyormuş. Herkes ona Mamu, köyüne de Mamunun köyü diyormuş. Zamanla, buna uyularak köyün adı Mamundali olmuş.

Köy, 1953 yer sarsıntısında tamamen harap olduğu için, hükümet köyü yarım mil kadar öteye, yeniden yapmıştır. Köye soğuk olduğu için Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu tarafından Soğucak adı verilmiştir. Köy bugün, bu ad ile anılmaktadır.

İLÇE-YOL

Baf ilçesine bağlı olan köy; Kasabaya 23 mil, Poliye 24 mil uzaklıktadır. Köyün yolu asfalttır.

NUFUS

Köyde 130 Türk vardır.

TOPRAK-TARIM

Türklerin köyde, 1500 dönüm kadar ekilebilen toprağı vardır. Köylü daha çok bugday, arpa, vigo, üzüm, badem, zeytin, incir, elma, harap, kiraz, ceviz, armut gibi ürünler yetiştirmektedir. Çilek yetiştirmeği de denemiş olan köylü sonuçtan çok umutludur. Köylünün koyun-keçi, 400 baş kadar davarı vardır.

SU

Köyün içme suyu vardır. Fakat, su yazın köylüye yetismemektedir.

BARAJ

Köylü (Aya) Argelya deresi üzerine bir baraj yapılmasını istemektedir. Bölgedeki Türk-Rum bütün köylerin faydalanacağı bu baraj için gerekli incelemeler yapılmış, plânlar çizilmiştir. Fakat, başkaca olumlu bir adım atılmamıştır.

POLİS

2 mil ötede bir Rum köyü olan Panaya'dadır.

TELEFON

En yakın telefon hemen diplerindeki köy olan Aktepe'dedir (Asproya). Orman Dairesine ait olan bu telefon yüzünden, hükümetle epeyi çekişme olmuştur. Soğucaklılar, köylerine de telefon konmasını istemektedirler.

ELEKTRİK

En yakın elektrikli köy, 13 mil ötede bulunan Strumbi'dir.

Köydeki tek düzenli yaşayışlarına son vermek, daha çok şeyler öğrenmek için Köy Kadın Kursları'na devam eden Boğaziçi'li genç kızlar.

B O Ğ A Z İ Ç İ

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Pendaşino deresi kıyısına, denizden 5 mil içerde kurulmuş olan köyün, çok eski tarihçesi olduğu geçirdiği değişikliklerle, çevresindeki tarihi kalıntılardan anlaşılmaktadır. Çok eskiden köy, Pendaşino deresinin ağzına yakın, denizden yarım mil kadar içerde, bir yerde kurulu imiş. Fakat daha sonra köylü, bu yerl terk ederek Arapların hücumuna uğradıkları için- içerilere göç etmişler; ayrı ayrı bir birlerinden uzak evler yaparak, Pendaşino deresi boyuna yerleşmişler. Söylendiğine göre birbirinden uzakta oturan bu ayleler, kısa bir süre sonra aralarında anlaşarak birleşmişler, köyün şimdiki yerine yerleşerek toplu olarak yaşamaı başlamışlar. Bunun için köyün; çok küçük 14 köyün birleşmesinden ortaya geldiği söylenmektedir.

Köyün çevresinde birçok mağara vardır. Bu mağaraların taş devri insanları tarafından yer altında açılıp ev olarak kullanıldığı sanılmaktadır. (Aynı mağaralardan, Gündoğdu köyünde de vardır.) Fakat şimdiki köy sakinleri bu mağaralarda Arapların yaşamakta olduğunu söylemektedir. Boğaziçi ile Hirokitya köyleri arasında yapılan kazılarda, çok değerli tarihi eşyalar, şanaklar, çömlekler, heykeller bulunmuştur. Bunlar şimdi Kıbrıs müzesini süslemektedir. Köyün birçok yerinde Lüzinyanlardan kalma olduğu söylenen, çok küçük kilise yıkıntıları vardır. Bunlardan halâ ayakta olan Aya Anargios kilisesine, köy Rumları, kutsal gözle bakmakta, duvarlardaki taşlara çaput, ip gibi şeyler bağılayarak, adakta bulunmaktadırlar. Bu kilisede Rumlar yılda bir kez ayin yapmakta Ayios Teodoros'u kutlamaktadırlar. Aynı gün köyde -17 Şubat, panayır yapılmaktadır.

ESENDAG

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Köy 200 yıl kadar önce, Hacı Veli adında bir Türk tarafından kurulmuştur. Türkiyeden gelmiş olan Hacı Veli, Lefkoşa Lârnaka yolunun 12. mili üzerine yerleşerek hayvan beslemeye başlamış. Fakat kısa bir süre sonra, yoldan gelip geçenler mallarına ziyan vermiye başlayınca; yoldan daha içeriye, köyün şimdi bulunduğu tepeye göç etmiş; kızını da Arnavut denilen biriyle evlendirerek orada üreyip çoğalmışlar. Hepsi hısımlarına akraba olan bu köyde herkes Hacı Veli'den mi yoksa Arnavut'tan mı gelme olduklarını bilmekte, konuşurken söz arasında sık sık; "sen Hacı Velilerdensin" ya da "sen Arnavutlardansın" demekte idirler.

Uzakten bir kale görünümünde olan köy, aynı zamanda güvercin yuvasını da andırmaktadır. Köyün adı için iki söylenti vardır. Çok eskiden Lefkoşa Lârnaka yolunun 12. mili üzerinde Petro adında birinin hanı varmış. -Eskiden bu hanlar Stasyon olarak kullanılır, arabaların atları değiştirilirdi- Köylüler bunun için bu yere, Petronun hanı derlermiş. Zamanla bu Petrofan hanı için bu yere, Petrofan hanı derlermiş.

İkinci söylenti de şu: Köyün bulunduğu arazi çok taşlık olduğu için, taşı yer anladında köye Petrofan denilmiştir. Betra Rumcada taş demektir. Daha sonra Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu köye Bodurağaç adını vermiş, fakat köylü bunu uygun görmiyerek, Esendağ adını benimsemiştir.

Köyün çevresinde birçok tarihi kalıntılar vardır. Söylendiğine göre burada çok eskiden, üç küçük köyden meydana gelme Mallura kasabası varmış. Bu kasabanın yıkıntıları ile köyün kuzeyindeki mağaralarda çanak, çömlek, tencere, kandel, çeşitli aletler ile büyük bir heykel bulunmuştur. Bunlar şimdi Kıbrıs müzesini süslemektedir. Ayrıca bu çağdan kalma, köy çevresinde bir de sarnıç vardır. Bu sarnıçın suyu 12 yıl önce toplanmış, köye getirilmiştir. Köylü halâ bu suyu kullanmaktadır.

NUFUS Köyün 150 nüfusu vardır. Her yıl artış kaydedilmektedir.

İLÇE-YOL

Eskiden Lefkoşaya bağlı olan köy, bugün Lârnaka ilçesine bağlanmıştır. Lârnakaya 13, Lefkoşaya 12 mil uzaklıkta olan köyün, anayoldan köye kadar uzanan 1½ mil toprak yolu vardır. Köyün iç yolları hem dar hem de biçimsizdir. Tepe üzerine toplu bir halde yapılmış olan evlerin hemen hepsi kerpiçtendir. Tarlalara giden ova yolları çok bozuktur.

POLİS

Polis 2 mil ötede bir Rum köyü olan Kiracıköy'dedir.

TOPRAK-TARIM

Köyün 2 bin dönüm ekilebilen toprağı vardır. Köy topraklarının hepsi, meralarla birlikte 3 bin dönüm kadardır. Arpa, buğday, vigo, bögürlice, nohut, bakla, üzüm, incir, badem, zeytin, harnup, zerdali yetiştirilen köyde, daha çok hayvancılık ile uğraşmaktadır. Köylünün 1000 baştan çok küçük baş hayvanı vardır. Bunların 200 kadarı keşidir. Köylü süt, hellin, yumurta, bal, yün ile kümes hayvanlarından epeyi gelir sağlamaktadır.

SU

Su tarihi bir sarnıçtan köye getirilmektedir. Köylü 1770 lira sarfederek bu suyu 1949 yılında köye getirtmiştir. Yaz kış akan bu sudan köylü çok memnundur. Köyde sulama suyu yoktur. Artejiyen denemesi de su olmadığı sanıldığı için hiç yapılmamıştır. Bütün köylüler gibi Esendağlıların da sulama suyuna çok ihtiyaçları vardır.

-Bu bölgedeki Esendağ, Kiracıköy, Kırıkkale (Melûga), Tiromeşe, Arpa köy halkının, hemen hepsinin dişleri sarımsı, kahverengimsi, sürmeli, beneklerle doludur. Söylendiğine göre bu köylerin içme suları hep aynı zannardan çıktığı için dişler böyle oluyormuş. Fakat dişlerin çürümesi, dişkâlmelerini önlemiyormuş-

CAMI

Köyün minaresiz küçük bir camisi vardır. 60 yıl önce okul ile birlikte yapılmıştır. Onarılması gereken caminin, hiç malı yoktur.

OKUMA YAZMA

Okul cami ile birlikte 60 yıl önce yapılmıştır. Köylü okul ile camiyi bir hayırcıların yardımı ile imce çalışarak yapmıştır. Yeni okul binası 1939 yılında yapılmıştır. Durumu iyi olan okulun, öğretmen evi de vardır. Köyün %80'i okuma yazma bilmektedir.

DOKTÖR-EBE

Doktor için tedhişçilikten önce Rum köyü olan Kiracıköy'e gidiyordu. Şimdi Lefkoşaya gidilmektedir. Akıncılar köyünde ebe vardır.

ŞİRKET

Köyde kredi şirketi vardır. Şirket merkeze üç bin lira kadar terflu durumdadır.

KAHVE-BAKKAL

Köyün bir kahvesi bir de bakkalı vardır.

TELEFON-ELEKTRİK

En yakın telefonlu ve elektrikli yer Kiracıköydür.

POSTA

Posta torbası Akıncılar köyüne gitmektedir. Köye haftada üç kez posta vardır. -Pazartesi, Çarşamba, Cuma günleri.-

TASIT

Köyün arabası yoktur. Ana yola değin yaya olarak inilmekte, Akıncılar köyünün yolcu arabasına binilmektedir. Bu küçük köyün dört traktörü bir biçerdöveri vardır.

MİLİTARYEÇİLİK

Hep hısımlar-akraba olan köy halkı birbirlerine çok bağlıdır. Her evde bayrak ile Atatürkün resmi vardır. Milli günler okulda, öğretmenin gücü nisbetinde kutlanmaktadır. 0 gün köy bayraklarla süslenmektedir.

TURK-RUM YAKINLAŞMASI

Esendağ köy halkının Rumlarla hiç alış-veriş yoktur. Gerekli bütün temaslarını köylü, komşu Türk köyleri ile yapmaktadır. Fırsat buldukça Rumlardan toprak satın almaya çalışmaktadırlar. Kavga, çekişme, öldürme gibi olaylar bu köyün sınırları içine yıllardır girememiştir. Fakat köylü böyle olduğu halde, tedhişçilik yıllarında Kiracıköylü EOKA'cılarının 70'lik bir köylülerini öldürmüş olmalarını unutmamaktadırlar.

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Köyün şimdiki yerinde, Ayyorgi adında çok eski, küçük bir kilise varmış. Lefkoşadan Lârnakaya Deniz panayırına gitmekte olan üç kardeş, dinlenmek için hayvanlardan inmishler, kilisenin gölgesine oturmuşlar. -Eskiden anayol Koçyatağının içinden geçiyordu- Konuşma sırasında kilisenin papazına: "Bu kiliseyi tarlaları ile birlikte bize satar mısınız?" demişler. Papaz: "Satarım" demiş. 300 kuruşa anlaşmışlar. Üç Türk kardeş: "Lârnakaya gidelim, panayırdaki mallarımızı satalım dönüşte parayı verimiz" demişler. Dönüşte 300 kuruşu papaza saymışlar, kiliseye yerleşmişler. Sonra da çocuklarını çocuklarını getirip ev yapmışlar, toprağı işleme başlamışlar. Böylece Gogşi köyü kurulmuş. Köylü, dedeleri olan bu üç kardeşin köyü, 250 yıl önce kurduğunu tahmin etmektedir.

Köye neden Gogşi denildiği kesin olarak bilinmemektedir. Fakat köyün toprağı çok ince olduğundan toprağın verimsizliğini, yoksulluğunu, çoraklığını anlatmak için köye Gogşino denilmiş olduğu, bunun da Türk demektir. Yani köyün toprağı elense, kalburun içinde hiç durmaz, hepsi deliklerden düşer anlamında bir benzetme.

Başka bir söylentiye göre köy anayolun üzerinde küçük bir yer olduğu için çevredeki köy halkı "bu yere" kenar, kıyı anlamında Gohi derlermiş.

Gene bir başka söylentiye göre, köyün civarındaki Suppa Tepesinde (Gugo tepesi) bulunan Boynuzlu Mağarada, boynuzlu büyük bir yılan yaşamış. Bu yılan köylünün malına, canına, hayvanlarına zarar getirir, gündüz korkunç ısıklar çalarak çevreye dehşet saçarmış. Bunun için bu yere "Yılanın olduğu yer" anlamında gugo ya da Gufi derlermiş. Bu zamanla Türklerin ağzında Gogşi olmuş. Gugo: yılan; gufi: sağır yılan (bir cins zehirli yılan) demektir.

Köy Türkleri çok cesur, mücadeleci olduğu için de sonradan köye Koçyatağı adı verilmiştir. Ama köylü EOKA'cılarının öldürdüğü üç köylülerinin hatırasını canlı tutmak için, köye "üç şehitler" adının konmasını istemektedir.

NÜFUS

Köyün 200 nüfusu vardır.

İLÇE-YOL

Köy Lârnaka ilçesine bağlıdır. Lârnakaya uzaklığı 9 mil, Lefkoşaya 17 mildir. Köy anayoldan $\frac{1}{2}$ mil içerdedir. -Eskiden bu yol köyün içinden geçmekte idi- Yarım millik köy yolu çok bozuktur. Köyün iç yolları çok dar olup, şekilsizdir. Evler bir plâna göre yapılmadığından köyün gelişi güzel bir görünümü vardır. Köylü en yakın Türk köyü olan Vuda'ya giden yolun üzerine bir köprü yapılmasını istemektedir.

TOPRAK-TARIM

Köyün 1000 dönüm kadar toprağı vardır. Köylü arpa, buğday, burçak, yulaf, çavdar, harnup, kamış, üzüm, incir, tarımı ile uğraşmakta, hayvan beslemektedir. Köyde 1500 kadar, küçük baş hayvan vardır. Arıcılık çok önemlidir. Köyün balı meşhurdur. Köylü, 2 bin dönüm kadar köye ait olan hali toprakların köylüye dağıtılmasını; hayvanlar için mera ayrılmasını, arazinin düzeltilmesini istemektedir.

SU

Köyün içme suyu iyidir. Bu su köye 1959 yılında getirilmiştir. Köyde sulama suyu, artejiyen kuyusu yoktur. Yalnız köyün yakınından geçen dereden Nisan'a kadar su akmaktadır. Köylü bu derenin yatağında kamış yetiştirmekte, bundan önemli gelir sağlanmaktadır.

CAMI

Köyün bakımsız, çökmek üzere olan minaresiz bir camisi vardır. 70 yıl önce yapılmış olan bu caminin, 10 dönüm kadar toprağı vardır. Köyün imama yoktur.

OKUMA-YAZMA

Köye ilk okul cami ile birlikte yapılmıştır. (70 yıl önce) Sonradan köy, cami binasından ayrı bir okula kavuşmuştur. Köyde öğretmen evi vardır. Bugün okulun 33 öğrencisi bulunmaktadır. Köyün %70'i okuma-yazma bilmektedir.

DOKTOR-EBE

Köye doktor gelmemektedir. Köylü bunlar için Lârnakaya gitmektedir.

POLİS

Polis bir Rum köyü olan Aradip'tedir. Eskiden köyde bir polis karakolu vardı. 1931 ayaklanmasından sonra bu karakol kaldırılmıştır.

TELEFON

En yakın telefon Aradip ile Akıncılar'dadır.

ELEKTRİK

En yakın elektrikli yer Aradip ile Akıncılar'dır.

POSTA

Köye haftada üç kez posta gelmektedir.

TAŞIT

Köyde bir taksi bir de traktör vardır. Köylü asfaltta çıkarak yolcu arabalarını durdurmakta, şehirlere onlarla inmektedirler.

ŞİRKET

Köyde kredi şirketi vardır. Köylü şirkete borçlu durumdadır.

KAHVE-BAKKAL

Köyde bir kahve, bir de küçük bakkal vardır.

MİLLİYETÇİLİK

Köyün halkı çok Milliyetçi çok cesurdur. Köyün, kurulduğu süreden beri, çevredeki Rum köylüleri ile pek çok çekişmesi, dövüşmesi olmuştur. Hemen bütün çekişmelerin nedeni toprağa dayanmaktadır. Türkler, köy toprakları içine değin girmiş olan, Rum tarlalarını satın almak istemekte, bu tarlaları sürüp ekmeğe izin vermemektedirler. Bu yüzden yapılan dövüşlere çoğu zaman Türk kadınlar, pandolon giyerek katılmaktadırlar. Bu dövüşlerin sonucu olarak, her iki yandan da çok yaralanan olmuş hatta bir Türk bile ölmüştür. Milli günler öğretmenlerin gücü nisbetinde kutlanmaktadır. O gün köy bayraklarla süslenmektedir. Her evde bayrak ile Atatürk'ün resmi vardır.

TURK-RUM YAKINLAŞMASI

Limbiya, Aradip, Avdellero gibi büyük Rum köyleri ile çevrili olan, Koçyatağı Türklerinin Rumlarla hiç alış-verişi yoktur. Daha çok, toprak yüzünden aralarında gerginlik vardır. Bu yüzden eskiden bir Türkün öldürülmesi; tedhişçilik günlerinde de EOKA'cı Rumların Yılmaz Hasan, Ozkan Hasan, Mehmet Pekmez Ahmet adındaki üç köylülerini pusuya düşürüp gaddarca öldürmelerini unutamamaktadırlar.

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Şirotya-Maroni derasının eteklerini yaladığı bir tepe üzerine kurulmuş olan Maroni, denizden 2 mil kadar içerde küçük bir köydür. Denize doğru düzleşen arazisi, yeşil bir ova görünümündedir. Köyün ilk önce bu ova üzerinde kurulmuş olduğu, sakinlerinin zamanla şimdiki tepe üzerine yerleştikleri söylenmektedir. Nitekim köyün eski yerinde bulunan bir kilisenin son kalıntıları, bunu doğrulamaktadır. Köyün, adının Marona denilen bu kiliseden geldiği söylenmektedir.

Maroni genel olarak görünüşü, evleri, yolları ile 4-5 mil ötesindeki Taşkent (Dohi) köyüne benzemektedir.

İLÇE-YOL

Lárnaka ilçesine bağlı olan köy, Lárnaka-Limasol, Lefkoşa-Limasol asfaltına 3 millik toprak bir yolla bağlanmaktadır. Köy Lárnakaya 26 Lefkoşaya 35, Limasola 28 mil uzaklıktadır. Terazi ile Maroni arasında bulunan tamire muhtaç 3 millik toprak yol, köye bir mil kala ikiye ayrılmakta, biri derenin içinden öteki üstünden, tepe sırtlarından köye ulaşmaktadır.

NÜFUS

Türk-Rum karışık olan köyde, 103 Türk 400 kadar da Rum yaşamaktadır. Eskiden Türklerin nüfusu daha çok idi ise de göçler yüzünden bu nispet Rumların lehine değişmiştir. Şimdiki durumda göçler pek az olmakta nüfusta da her yıl artış kaydedilmektedir.

TARIM

Köyde 2 bin dönüm kadar toprağa sahip olan Türkler, daha çok bahçecilik, rengberlik, hayvancılıkla uğraşmaktadırlar. Şirotya deresi -bu dere yakın kurunmaktadır- boyunca denize doğru uzanan bahçelerde, çeşitli zarzavatla meyve yetiştirilmektedir. Köyün en önemli gelirini harnup, zeytin, patates, arpa, buğday teşkil etmektedir. Köyde 7 Türk çobana ait 600 kadar koyun vardır.

SU

Köyün içme su ihtiyacını gideren pınar, geçen yıl kurumuştur. Bunun için Hükümet, köylünün yardımı ile, 3-4 mil ötedeki bir bahçeden künklerle su getirtmiştir. Her ayı, her ay su için 200 mil ödemektedir.

ARKLAR-BAĞLAMALAR

Kışın gelen Şirotya deresi bütün Terazi ovası ile denize kadar uzanan köy topraklarını kaplamaktadır. Derenin suyu, arklarla bağlamalar sayesinde bahçe ile tarlalara dağıtılmaktadır. Arklar dolunca köylü, dönüm başına 50 mil ödeyerek temizletmekte, bağlamaları da tamir ettirmektedir.

SAFTO PINARI

Köylü yaz kış akan Safto pınarından yararlanmaktadır. Fakat su, büyük bir havuzda toplanıp, saatle bahçelere akıtılmadığı için köylü arasında sık sık çekişmeler, dalaşmalar olmaktadır. Şimdiki halde bu sudan, bahçeleri pınara yakın olanlar yararlanmaktadır. Köylü pınarın inkişaf ettirilmesini istemektedir.

OKUMA-YAZMA

50-55 yıl kadar önce yapılmış olan köyün ilk okulunda bugün 22 öğrenci öğrenim yapmaktadır. Okul sadece bir odadan ibarettir. Köyün 90'ni okuma-yazma bilmektedir.

Köyün daha önce okulu bulunmadığı için Türkler, Tatlısu ile henon diplerindeki Yalancıköye (Psamatismenos), Rum okuluna gitmeye yükümlü kaldıklarından, bir çok yağlı köylü, Rumca okuyup-yazabilmektedir.

CAMI

Köyün 60 yıl önce yapılmış, minaresiz taştan bir camisi vardır. İç-dış görünüşleri sağlam olan cami ufak tefek onarım istemektedir. Bazı kiremitler kırık olduğu için dam akıtmakta, duvarlar sıva, pencerelerle

kapı hem boyama hem onarılma istemektedir. Caminin içarlanan 6 dönüm arsa 15 zeytini 50 kadar da harnaba vardır. Köyün insanı yoktur. İman, her Cuma Tatlısu'dan gelmektedir.

DOKTOR-EBE

Köye doktor gelmemektedir. Bunun için Türkler Geçitkaleye (Köfünye), Ebe için de Lârnaka, Geçitkale kimi zaman da diplerindeki Rum köyü Yalan- köy'e gitmektedirler.

POLİS

Terazi köyündedir.

TELEFON

Var. Bir Rumun evinde olan telefona Türkler de bir müşkülât çekmeden günün her saatinde kullanmaktadır.

ELEKTRİK

Yok. En yakın elektrikli yer Terazi köyüdür. Elektrik için köylü uğraşmaktadır.

TAŞIT

Türklerle ait taşıt yoktur. Türkler kasabalara Taşkent'den gelen Türk otobüsü ile gidip gelmektedirler. Köyde bulunan traktörlerle arabalar, Rumlara aittir.

POSTA

Köye her gün posta gelmektedir. Fakat, Türklerin torbası ayrı değildir.

ŞİRKET

Türklerin Rumlardan ayrı Şirketi vardır. Şimdi köylü bir Kooperatif Bakkaliyesi kurmağa çalışmaktadır. Fakat, Rum bakkaliyesindeki şahimlerini bir türlü alamamaktadırlar.

KAHVE

Köyde bir Türk kahvesi, 6 Rum kahvesi vardır. Rumlar Türk kahvesine hiç uğramamakta fakat, bazı Türkler çok seyrek, Rum kahvelerine gitmektedirler.

BAKKAL

Köyde bir Türk 4 Rum bakkal vardır. Aynı Kooperatif bakkaliyesi kurmak isteyen Türklerle, Rumlar şahimlerini geri vermemektedirler.

ENDÜSTRİ

Köyde Rumlara ait yağ ile un değirmenleri vardır.

MİLLİ GÜNLER

Milli günler her zaman okulda, Öğretmenin gücü nisbetinde kutlanmakta, çocuklara köyün içinde bayraklarla yürüyüş yaptırılmaktadır. Her evde Türk bayrağı ile Atatürk'ün resmi bulunmaktadır.

TÜRK-RUM MÜNASEBETLERİ

Köyde Türklerle Rumların evleri tamamen karışıktır. Her Türk Rumca bilmekte, fakat Rumlar Türkçe bilmemektedir. Her iki toplumun bireyleri birbiriyle iyi geçinmekte fakat, alış-veriş, dostluğu ileri götürmemektedirler. Tethişçilik yıllarında Türklerle Rumlar arasında her hangi bir olay çıkmamıştır.

***** M A G U S A *****

Kuruova

KÖYÜN ADI-TARİHÇESİ

Dağlık, tepelik yoksul görünümüne bir arazi üzerinde kurulmuş olan Kuruovanın eski bir köy olduğu söylenmektedir.

Köyün civarında bulunan iki kiliseden de, burada daha önce Hristiyanların yaşamakta olduğu anlaşılmaktadır.

Kiliselerden Ay. Varvara'nın bugün yalnız bir duvarı, Ay. Yorginin sarnıcının yıkıntıları kalmıştır.

Türklerin Kıbrıs'ı zaptetmesi üzerine köyü terkeden Hristiyanların yerine sonradan Türkler yerleşmişlerdir.

Kuruova bugün, tamamen Türklerle meskûn bir Türk köyüdür.

Asıl adı Korovya olan köye bugün Kuruova denilmektedir. Lâtince olduğu söylenen Korovia "Acele geçiş" ya da "Geçit" demekniş.

İLÇE-YOL

Mağusa ilçesine bağlı olan köyün nahiyesi, bir Rum köyü olan Yalûsa'dır. Köy Lekoşa-ya 66, Mağusaya 45 mil-lik asfalt bir yolla bağlanmaktadır.

NUFUS

Köyün 300 nüfusu vardır. Fakat işsizlik ile kuraklık yüzünden her yıl köyden göçenler olduğundan, nüfusta pek artış olmamaktadır.

POLİS

9 mil ötede, bir Rum köyü olan Yalûsada-dır.

TELEFON

En yakın telefon Yalûsada-dır. Yapılan müracaatlara cevap verilmemiştir.

ELEKTRİK

Bölgeye elektrik gelmemiştir. En yakın elektrikli yer, Boğaz'dır..

ŞİRKET

Köyün şirketi vardır. Kuraklık yüzünden 3 yıldır şirkete, borçla-rını kapatamayan köylülerin sayısı epeyi kabarıktır. Fakat köylü daha da yardım istemektedir.

BAKKAL

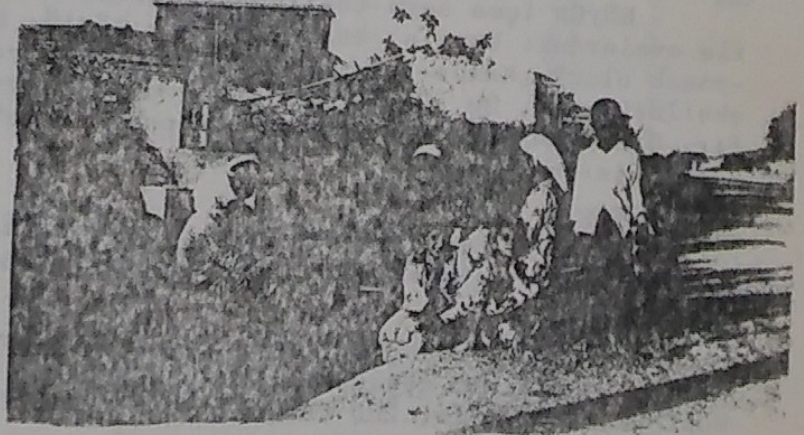
Köyde bir bakkal, bir de şirket bakkaliyesi vardır.

KAHVE

Köyün iki kahvesi vardır.

TAŞIT

Köyde 2 yük arabası, 5 traktör, bir biçer döver vardır.

Çeşme başında su bekliyen Kuruovalı Köylü ka-dınlar. Bütün gün uğraşıp didinen köylü kadın-ların en çok canını sıkan bu bekleyiştir. Ama köylü kadın boş durmamak için ya yün eğirir, ya da örgü örür.

KUÇUK MESLEKLER

Köyde bir yağ-değirmeni, bir berber, bir de usta vardır.

POSTA

Köye Pazartesi, Çarşamba, Cumartesi günleri posta gelmektedir.

BİRLİK-KULUP

Köyde Çiftçiler Birliğinin bir şubesi, Federasyon temsilcileri ile Kıbrıs Millî Türk Partisi temsilcileri bulunmaktadır.

TARIM

Köyün 6 bin dönüm toprağı vardır. Fakat bunun yarısından azı Türklerindir. Köylü daha çok buğday, arpa, tütün, pamuk, zeytin, harnup tarımı ile uğraşmaktadır. Sulama suyu olmadığı için, bahçecilik gelişmemiştir. Köyde, etinden, sütünden faydalanılan 1200 baş koyun vardır.

Köylü, daha çok toprak işlemek için Komiserliğe müracaatta bulunarak 460 dönümlük bir arazinin buldözorlerle düzeltilmesini; tarla yollarının onarılmasını istemiştir.

SU

Köyün içme suyu Yeşilköyden gelmektedir. Fakat evlerdeki kuyular ile ovalardaki kuyular kuruduğu için köylü, hayvanları ile bahçelerini -yasak olduğu halde- çeşme suyu ile suvarmaya yükümlü kaldığından köy suya eksilmektedir. Bu yüzden her gün yapılan kavgalardan, köyde huzur kalmamıştır. Şimdi köylü, Komiserliğe müracaat ederek suyun herkesin evine dağıtılmasını istemiştir.

DOKTOR-EBE

Köye doktor gelmemektedir. Köylü haftada bir olsun doktorun köylerine uğramasını istemektedir. Köyde, ebe yoktur. En yakın ebe Kaleburnundadır.

CAMİ

Köyün, görünüşü iyi bir camisi vardır. Fakat 80 yıl kadar önce yapılmış bu caminin döşemesi ile duvarlarında derin yarıklar bulunduğundan kullanılmamaktadır. 200 dönüm kadar toprağı olan caminin, £150 kadar geliri vardır.

OKUMA-YAZMA

120 yıldan beri öğrenim yapılmakta olan köye ilk, ilk okul binası 1934 de yapılmıştır. 1950'de yapılan yeni okul, bugün öğrencilere kâfi gelmemektedir. -Esasen iki ayrı binada öğrenim yapılmaktadır- Bunun için okula bir ek oda yapılması düşünülmektedir.

Fakat birçok köylü, iki ayrı binada öğrenim yapılacağı yerde, köy dışına yeni bir okul yapılmasını, okulun da camiye çevrilmesini istemektedir.

Okulun 60 öğrencisi, 2 öğretmeni vardır. Köyün %80'den çoğu okuma yazma bilmektedir.

MİLLÎ GÜNLER

Çok millici bir köy olan Kuruovada, millî günler parlak bir şekilde kutlanmaktadır. Türk bayrağı ile Atatürk'ün resmi olmıyan ev hemen hemen yok gibidir.

TURK-RUM YAKINLAŞMASI

Yalüsa, Ayatrias, Melanarga, Yeşilköy, Avtepe, Kaleburnu köyleri ile çevrili olan Kuruova halkı Rumlarla pek alış-verişte bulunmamaktadır. Esasen köyden bir mil ötede oturmakta olan Emin Osman'ın bir gece yarısı Yalüsalı tethişçi Rumlar tarafından evinin yakılığını, köylü unutmamıştır. Tepeler üzerinde, kendilerini avlamak için saklanan Rumların attıkları silâhlarla, bombaların sesleri de köylünün halâ kulaklarında gınlamaktadır.

5. 7. 1961

İ Ç İ N D E K İ L E R

Köy Raporları Hakkında	..	..	..	3
Köy Raporları	..	..	..	5
Harita	..	..	..	7
Harita	..	..	..	9
LEFKOŞA - GİRNE	..	..	..	11
Dağyolu	..	..	..	13
Mansur	..	..	..	15
Erenköy	..	..	..	18
Yeşilirmak	..	..	..	21
Kurutepe	..	..	..	25
Zeytinlik	..	..	..	27
BAF	..	..	..	33
Gündoğdu	..	..	..	35
Fasli	..	..	..	38
Yuvalı - Harita	..	..	..	40
Görmeli	..	..	..	43
Akarsu	..	..	..	45
Soğucak	..	..	..	47
LARNAKA	..	..	..	48
Boğaziçi	..	..	..	51
Esendağ	..	..	..	54
Uçsehitler	..	..	..	56
Maroni	..	..	..	58
MAGUSA	..	..	..	61
Kuruova	..	..	..	63